Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA HENRIKA SAUGMANDSGORA ĒES
[*HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2019. gada 24. janvārī[1]

**Lieta C-603/17**

***Peter Bosworth,***
***Colin Hurley***
**pret**
***Arcadia Petroleum Limited* u.c.**

(*Supreme Court of the United Kingdom* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Jurisdikcija un spriedumu atzīšana un izpilde civillietās un komerclietās – Lugāno II konvencija – II sadaļas 5. iedaļa – Jurisdikcija attiecībā uz atsevišķiem darba līgumiem – Prasība par kaitējuma atlīdzināšanu, ko vairākas vienā grupā ietilpstošas sabiedrības cēlušas pret bijušajiem vadītājiem – "Atsevišķa darba līguma" un "darba devēja" jēdziens – Prasības, kas ir balstītas uz juridiskajiem pamatiem, kas materiālajās tiesībās tiek uzskatīti par neatļautu darbību – Nosacījumi, saskaņā ar kuriem šādas prasības ir "lietās", kas attiecas uz līgumiem un/vai atsevišķiem darba līgumiem Lugāno II konvencijas nozīmē

## I. Ievads

1. Ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu *Supreme Court of the United Kingdom* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa) uzdod Tiesai četrus jautājumus par 2007. gada 30. oktobrī[2] parakstītās Konvencijas par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (turpmāk tekstā – "Lugāno II konvencija") interpretāciju.

2. Šie jautājumi tika uzdoti tiesvedībā starp starptautiskas uzņēmumu grupas vienīgo akcionāru un vairākām sabiedrībām, no vienas puses, un šīs grupas bijušajiem vadītājiem, no otras puses, saistībā ar prasību atlīdzināt kaitējumu, kas nodarīts apgalvotās krāpšanas dēļ, kuras galvenie iniciatori un labuma guvēji esot bijuši minētie vadītāji.

3. Pašreizējā pamatlietas stadijā iesniedzējtiesai ir jānosaka, vai šīs prasības ietilpst Anglijas un Velsas tiesu jurisdikcijā vai arī jurisdikcija ir apsūdzēto bijušo vadītāju domicila valsts Šveices tiesām, kurām būtu jāizskata visas prasības vai daļa no tām. Atbilde ir atkarīga no tā, vai šīs prasības ir vai nav attiecināmas "uz atsevišķiem darba līgumiem" Lugāno II konvencijas II sadaļas 5. iedaļas (turpmāk tekstā – "5. iedaļa") normu izpratnē.

1 Oriģinālvaloda – franču.

2 OV 2007, L 339, 1. lpp. Konvencijas noslēgšana Kopienas vārdā tika apstiprināta ar Padomes 2008. gada 27. novembra lēmumu 2009/430/EK (OV 2009, L 147, 1. lpp.).

4. Šajā kontekstā iesniedzējtiesas jautājumi ir saistīti ar sarežģītiem tiesību aspektiem, kas attiecas uz to, kā interpretējami minētās 5. iedaļas pamatjēdzieni, respektīvi: jēdzieni "atsevišķs darba līgums", "darbinieks" un "darba devējs". Tie ir saistīti arī ar jautājumu par to, vai un kādos gadījumos šajā pašā iedaļā ietilpst prasība, ko cēlušas šāda "līguma" puses un kas ir balstīta uz juridisko pamatu, kam materiālajās tiesībās ir neatļautas darbības raksturs.

5. Šajos secinājumos es izklāstīšu iemeslus, kādēļ sabiedrību vadītāji, kas pilnīgi neatkarīgi un brīvi pilda savas funkcijas, nav saistīti ar sabiedrību, kuras labā viņi strādā uz "atsevišķa darba līguma" pamata 5. iedaļas normu izpratnē. Pakārtoti es paskaidrošu, pirmkārt, kādēļ prasība, kas celta starp minētā "līguma" pusēm un balstīta uz neatļautas darbības juridisko pamatu, ietilpst šajā iedaļā, jo strīds ir radies saistībā ar darba attiecībām, un, otrkārt, kādēļ "darba devējs" minētās iedaļas normu izpratnē nebūt nav tikai persona, ar kuru darba ņēmējs oficiāli ir noslēdzis darba līgumu.

## II. Lugāno II konvencija

6. 5. iedaļā "Jurisdikcija attiecībā uz atsevišķiem darba līgumiem" ietilpst Lugāno II konvencijas 18. un 20. pants.

7. Šīs konvencijas 18. panta 1. punktā ir noteikts, ka "lietās, kas attiecas uz atsevišķiem darba līgumiem, jurisdikciju nosaka šajā iedaļā, neskarot 4. pantu un 5. panta 5. punktu."

8. Konvencijas 20. panta 1. punktā ir noteikts, ka "darba devējs var celt prasību tiesās vienīgi tajā valstī, kurai ir saistoša šī konvencija un kurā ir darbinieka [darba ņēmēja] domicils."

## III. Pamatlieta, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

9. *Arcadia* grupā tostarp ietilpst sabiedrības *Arcadia London*, *Arcadia Switzerland* un *Arcadia Singapore*. Šī grupa 100 % apmērā pieder sabiedrībai *Farahead Holdings Ltd* (turpmāk tekstā – "*Farahead*"). Pamatlietas faktu rašanās brīdī *Peter Bosworth* un *Colin Hurley* (turpmāk tekstā – "atbildētāji pamatlietā"), kuru domicils pašlaik ir Šveicē, bija attiecīgi grupas izpilddirektors (*CEO*) un finanšu direktors (*CFO*). Viņi bija trīs minēto *Arcadia* sabiedrību vadītāji. Katram no viņiem turklāt bija darba līgums ar vienu no šīm sabiedrībām, kurus bija sagatavojuši viņi paši vai kuri bija sagatavoti viņu uzraudzībā.

10. 2015. gada 12. februārī trīs augstākminētās *Arcadia* sabiedrības un *Farahead* (turpmāk tekstā kopā – "*Arcadia*") vērsās *High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court)* (Augstā tiesa (Anglija un Velsa), Karaļnama kompetences lietu departaments (Komerclietu palāta), Apvienotā Karaliste) ar prasībām pret vairākām personām, tostarp atbildētājiem pamatlietā. Šīs prasības ir celtas, lai atlīdzinātu grupai vairāku krāpniecisku darbību dēļ nodarīto kaitējumu; šīs darbības esot bijušas vērstas pret *Arcadia* sabiedrībām laikposmā no 2007. gada aprīļa līdz 2013. gada maijam.

11. *Arcadia* apgalvo, ka atbildētāji pamatlietā ir galvenie šīs krāpšanas iniciatori un labuma guvēji. Grupas izpilddirektora un finanšu direktora statusā viņi esot apvienojušies ar pārējām apsūdzētajām personām, lai nelikumīgi piesavinātos lielāko strīdīgajos darījumos gūtās peļņas daļu, un esot slēpuši šos darījumus no *Farahead*. Attiecīgās personas savukārt pilnībā noliedz šīs apsūdzības.

12. Savā sākotnējā prasības pieteikumā *Arcadia* apgalvoja, ka atbildētāju pamatlietās iespējami izdarītie pārkāpumi ietver: 1) neatļautu darbību (*tort*) organizētā krāpnieku grupā, izmantojot prettiesiskus līdzekļus (*unlawful means conspiracy*), 2) neatļautu darbību, ļaunprātīgi izmantojot uzticību (*breach of fiduciary duty*), un 3) no viņu darba līgumiem izrietošo tiešo un/vai netiešo līgumsaistību pārkāpumu (*breach of express and/or implied contractual duties*).

13. Pēc 2015. gada 9. martā izteiktajiem iebildumiem attiecībā uz jurisdikciju ieinteresētās personas apgalvoja, ka saskaņā ar Lugāno II konvenciju Anglijas un Velsas tiesu jurisdikcijā neietilpst pret viņiem vērsto *Arcadia* prasību izskatīšana. Proti, šīs prasības esot "lietās, kas attiecas uz atsevišķiem darba līgumiem" un tādējādi ietilpstot 5. iedaļā. Tādējādi jurisdikcija šajā jautājumā esot vienīgi viņu domicila valsts, proti, Šveices tiesām.

14. Attiecīgi prasītājas pamatlietā grozīja savu prasības pieteikumu. Tās nolēma neatsaukties uz saistību, kas izriet no atbildētāju pamatlietā darba līgumiem, pārkāpumu un atcēla visas atsauces uz šo saistību pārkāpumu kā prettiesisku līdzekli, kas izmantots organizētas krāpnieku grupas darbībā.

15. Ar 2015. gada 1. aprīļa spriedumu *High Court of Justice* (*England* & *Wales*), *Queen's Bench Division* (*Commercial Court*) (Augstā tiesa (Anglija un Velsa), Karaļnama kompetences lietu departaments (Komerclietu palāta)) nosprieda, ka Anglijas un Velsas tiesu jurisdikcijā ir *Arcadia* prasību izskatīšana, ciktāl tās ir balstītas uz neatļautu darbību organizētā krāpnieku grupā, izmantojot prettiesiskus līdzekļus (*unlawful means conspiracy*). Turklāt tā atzina, ka šo tiesu jurisdikcijā ir arī šo prasību izskatīšana, ciktāl tās ir balstītas uz neatļautu darbību, ļaunprātīgi izmantojot uzticību (*breach of fiduciary duty*), savukārt to jurisdikcijā nav izskatīt uz šo pamatu balstītas prasības, ko cēlušas *Arcadia London* un *Arcadia Singapore* par faktiem, kuri radušies laikā, kad katra no šīm sabiedrībām uz darba līguma pamata bija saistīta ar *P. Bosworth* un *C. Hurley*. Proti, šajā un tikai šajā daļā *Arcadia* prasības esot "lietās, kas attiecas uz atsevišķiem darba līgumiem" 5. iedaļas normu izpratnē.

16. Atbildētāji pamatlietā iesniedza apelācijas sūdzību *Court of Appeal (England & Wales)* (Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa) (Civillietu palāta), Apvienotā Karaliste). Šī apelācijas sūdzība tika noraidīta ar 2016. gada 19. augusta spriedumu. Tomēr *Supreme Court of the United Kingdom* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa) atļāva ieinteresētajām personām pārsūdzēt spriedumu.

17. Šādos apstākļos šī tiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Kāds ir kritērijs, lai noteiktu, vai prasība, ko darba devējs cēlis pret darba ņēmēju vai bijušo darba ņēmēju (turpmāk tekstā – "darba ņēmējs"), ir "lieta, kas attiecas uz" atsevišķiem darba līgumiem [Lugāno II konvencijas] II sadaļas 5. iedaļas (18.–21. pants) izpratnē?

   a) Vai, lai darba devēja celta prasība pret darba ņēmēju ietilptu [Lugāno II konvencijas] 18.–21. panta piemērošanas jomā, pietiek ar to, ka darba devējs *varētu* arī apgalvot, ka pārmestā rīcība ir darba ņēmēja pieļauts viņa atsevišķā darba līguma pārkāpums, pat ja darba devēja faktiski celtā prasība nav pamatota ne ar kādu šī līguma pārkāpumu un tajā netiek pārmests vai izvirzīts nekāds šī līguma pārkāpums, taču tā (piemēram) ir balstīta uz vienu vai vairākiem pamatiem [, kas minēti pamatlietā]?

   b) Vai arī pareizais kritērijs ir tāds, ka darba devēja celta prasība pret darba ņēmēju ietilpst 18.–21. panta piemērošanas jomā tikai tad, ja saistības, ar kurām ir pamatota prasība, faktiski ir no darba līguma izrietošas saistības? Ja šis ir pareizais kritērijs, vai prasība, kas ir pamatota tikai ar tādu saistību neievērošanu, kuras neizriet no darba līguma (un attiecīgajā gadījumā nav saistības, kam darba ņēmējs "brīvprātīgi piekritis"), neietilpst 5. iedaļas piemērošanas jomā?

   c) Ja neviens no minētajiem kritērijiem nav pareizs, tad kāds ir pareizais kritērijs?

2) Ja sabiedrība ar fizisku personu noslēdz "līgumu" ([Lugāno II konvencijas] 5. panta 1. punkta izpratnē), kādā mērā ir nepieciešams, lai starp sabiedrību un fizisko personu pastāvētu pakļautības attiecības, lai šo līgumu varētu uzskatīt par "atsevišķu darba līgumu" [šīs konvencijas II sadaļas] 5. iedaļas izpratnē? Vai šādas attiecības pastāv gadījumā, kad šī fiziskā persona var noteikt (un faktiski nosaka) sava līguma ar šo sabiedrību noteikumus un tai ir kontrole, kā arī autonomija pār sabiedrības ikdienas pārvaldības darbībām un savu pašas pienākumu izpildi, taču šīs sabiedrības akcionāriem ir tiesības izbeigt šīs attiecības?

3) Ja [Lugāno II] konvencijas II sadaļas 5. iedaļas normas ir piemērojamas vienīgi prasībām, kuras, izņemot 5. iedaļu, ietilptu šīs konvencijas 5. panta 1. punkta piemērošanas jomā, kāds ir pareizais kritērijs, lai noteiktu, vai prasība ietilpst 5. panta 1. punkta piemērošanas jomā?

   a) Vai pareizais kritērijs ir tāds, ka prasība ietilpst [šī] 5. panta 1. punkta piemērošanas jomā, ja pārmesto rīcību var uzskatīt par līgumsaistības pārkāpumu, pat ja prasība, ko faktiski cēlis darba devējs, nav pamatota ne ar kādu šī līguma pārkāpumu un tajā netiek pārmests vai izvirzīts nekāds šī līguma pārkāpums?

   b) Vai arī pareizais kritērijs ir tāds, ka prasība ietilpst [minētā] 5. panta 1. punkta piemērošanas jomā tikai tad, ja saistība, ar kuru tā faktiski ir pamatota, ir līgumsaistība? Ja šis ir pareizais kritērijs, vai prasība, kas ir balstīta tikai uz tādas saistības pārkāpumu, kura neizriet no darba līguma (un attiecīgajā gadījumā nav saistība, kam darba ņēmējs "brīvprātīgi piekritis"), neietilpst 5. panta 1. punkta piemērošanas jomā?

   c) Ja neviens no minētajiem kritērijiem nav pareizs, tad kāds ir pareizais kritērijs?

4. Apstākļos, kuros:

   a) gan sabiedrība A, gan sabiedrība B ietilpst vienā sabiedrību grupā;

   b) atbildētājs X *de facto* pilda šīs sabiedrību grupas izpilddirektora funkcijas (kā to *P. Bosworth* darīja *Arcadia Group* [..]); X ir nodarbināts vienā no grupas sabiedrībām, proti, sabiedrībā A (tātad ir sabiedrības A darbinieks) (kā tas laiku pa laikam bija *P. Bosworth* gadījumā [..]) un, raugoties no valsts tiesību viedokļa, nav sabiedrības B darbinieks;

   c) sabiedrība A ceļ prasības pret X, un šīs prasības ietilpst [Lugāno II konvencijas] 18.–21. pantā, un

   d) cita šīs pašas grupas sabiedrība, proti, sabiedrība B arī ceļ prasības pret X saistībā ar to pašu rīcību, kas ir tās prasības pamatā, kuru sabiedrība A cēlusi pret X, –

   kāds ir pareizais kritērijs, lai noteiktu, vai sabiedrības B celtās prasības ietilpst [Lugāno II konvencijas] 5. iedaļas piemērošanas jomā? Tostarp:

   – vai atbilde ir atkarīga no tā, vai starp X un sabiedrību B bija "atsevišķs darba līgums" [Lugāno II konvencijas II sadaļas] 5. iedaļas izpratnē, un, ja tā, tad kāds ir pareizais kritērijs, lai noteiktu, vai pastāvēja šāds līgums?

   – Vai sabiedrība B ir uzskatāma par X "darba devēju" [Lugāno II konvencijas] II sadaļas 5. iedaļas izpratnē, un/vai sabiedrības B prasības pret X (skat. iepriekš ceturtā jautājuma d) daļu) ietilpst [Lugāno II konvencijas] 18.–21. panta piemērošanas jomā, tāpat kā sabiedrības A prasības pret X ietilpst šo pašu normu piemērošanas jomā? Tostarp:

     a) Vai sabiedrības B prasība ietilpst [Lugāno II konvencijas] 18. panta piemērošanas jomā tikai tad, ja saistības, ar kurām tā faktiski ir pamatota, ir saistības, kas izriet no darba līguma, kuru sabiedrība B noslēgusi ar X?

     b) Vai arī šī prasība ietilpst [Lugāno II konvencijas] 18. panta piemērošanas jomā, ja prasībā pārmestā rīcība būtu uzskatāma par to saistību pārkāpumu, kas izriet no darba līguma, kuru sabiedrība A noslēgusi ar X?

   – Ja neviens no minētajiem kritērijiem nav pareizs, tad kāds ir pareizais kritērijs?"

18. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesas kancelejā tika reģistrēts 2017. gada 20. oktobrī. Atbildētājas pamatlietā – *Arcadia*, Šveices Konfederācija un Eiropas Komisija – iesniedza Tiesai rakstveida apsvērumus. Tie paši lietas dalībnieki, izņemot Šveices Konfederāciju, bija pārstāvēti tiesas sēdē mutvārdu paskaidrojumu uzklausīšanai, kas notika 2018. gada 13. septembrī.

## IV. Vērtējums

### *A. Ievada apsvērumi*

19. Lugāno II konvencija ir starptautiska konvencija, kas saista Savienību ar Eiropas brīvās tirdzniecības asociācijas (EBTA) dalībvalstīm un Šveices Konfederāciju. Tiesai reti ir tikuši uzdoti jautājumi par tās interpretāciju. Konvencija ir Regulai (EK) Nr. 44/2001 [3] paralēls instruments, kurai ir tāds pats mērķis un kurā ir paredzēti tādi paši jurisdikcijas noteikumi kā minētajā regulā. Tādēļ plašā Tiesa judikatūra attiecībā uz minēto regulu ir attiecināma uz ekvivalentām minētās konvencijas normām [4].

20. Iesniedzējtiesas uzdotie jautājumi atbilst šādam juridiskajam kontekstam. *Arcadia* uzskata, ka Anglijas un Velsas tiesām ir jurisdikcija, lai izskatītu tās prasības pret atbildētājiem pamatlietā, pamatojoties uz Lugāno II konvencijas 6. panta 1. punktu. Proti, šīs prasības esot cieši saistītas ar līdzīgām prasībām, kas vērstas pret trim citām personām, kuru domicils ir Anglijā un Velsā [5].

21. Tomēr ieinteresētās personas apstrīd šo tiesu jurisdikciju. Tās apgalvo, ka minētās prasības ir "lietā, kas attiecas uz atsevišķiem darba līgumiem" un tādējādi uz tām attiecas 5. iedaļa.

22. Šajā ziņā jāatgādina, ka, piemērojot Lugāno II konvencijas 18. panta 1. punktu, tiesu jurisdikcija attiecībā uz prasībām minētajā jomā ir noteikta 5. iedaļas tiesību normās. Saskaņā ar šīs konvencijas 20. panta 1. punktu "darba devēja" prasība pret "darba ņēmēju" ir jāceļ darba ņēmēja domicila valstī. Turklāt Tiesa uzskata, ka šīs iedaļas normām ir izsmeļošs raksturs [6]. Ja šī iedaļa ir piemērojama, *Arcadia* nevar atsaukties uz minētās konvencijas 6. panta 1. punktu.

23. Viens no 5. iedaļas mērķiem [7] ir *aizsargāt darba ņēmēju*, kas ir vājākā darba līguma puse, ar tās jurisdikcijas normām, kuras ir labvēlīgākas viņa interesēm [8]. Šajā nolūkā šī iedaļa liedz darba devējam jebkādas jurisdikcijas izvēles iespējas prasības celšanai un piešķir darba ņēmējam priekšrocību tādējādi, ka prasība pret viņu var tikt celta vienīgi tādās jurisdikcijās, kuras viņš pārzina vislabāk.

3 Padomes 2000. gada 22. decembra Regula par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "Briseles I regula"). Ar šo regulu tika aizstāta Konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās, kas parakstīta Briselē 1968. gada 27. septembrī (OV 1972, L 299, 32. lpp.; turpmāk tekstā – "Briseles konvencija"). Nesen regula ir aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.).

4 Minētās konvencijas interpretācijas nolūkā ir jāņem vērā valstu nolēmumi attiecībā uz šiem instrumentiem. Skat. 1. pantu Protokolā Nr. 2 par [Lugāno II konvencijas] vienveidīgu interpretāciju un par Pastāvīgo komiteju (OV 2007, L 339, 27. lpp.) un spriedumus, 2009. gada 2. aprīlis, *Gambazzi* (C-394/07, EU:C:2009:219, 36. punkts), un 2017. gada 20. decembris, *Schlömp* (C-467/16, EU:C:2017:993, 46.–51. punkts).

5 Saskaņā ar minētā 6. panta 1. punktu persona var tikt iesūdzēta tiesā arī tad, "ja [tā] ir vien[a] no vairākiem atbildētājiem –, tās vietas tiesā, kurā kādam no atbildētājiem ir domicils, ja prasības ir tik cieši saistītas, ka lietderīgi tās izskatīt un izlemt kopā, lai izvairītos no riska, ka atsevišķā tiesvedībā tiek pieņemti nesavienojami spriedumi".

6 Skat. spriedumus, 2008. gada 22. maijs, *Glaxosmithkline* un *Laboratoires Glaxosmithkline* (C-462/06, EU:C:2008:299, 19. un 20. punkts); 2017. gada 14. septembris, *Nogueira* u.c. (C-168/16 un C-169/16, EU:C:2017:688, 51. punkts), un 2018. gada 21. jūnijs, *Petronas Lubricants Italy* (C-1/17, EU:C:2018:478, 25. punkts).

7 Lugāno II konvencijā un Briseles I regulā paredzētie noteikumi par jurisdikciju galvenokārt ir vērsti uz vispārējas tiesiskās drošības nodrošināšanu. Šajā nolūkā tiem jābūt ļoti paredzamiem, proti, prasītājam ir jābūt iespējai viegli identificēt tiesu, kurā tas var vērsties, un atbildētājam – saprātīgi paredzēt tiesu, kurā tas var tikt iesūdzēts. Turklāt šie noteikumi ir paredzēti, lai nodrošinātu pareizu tiesvedību. Skat. spriedumus, 2002. gada 19. februāris, *Besix* (C-256/00, EU:C:2002:99, 26. punkts), un 2003. gada 10. aprīlis, *Pugliese* (C-437/00, EU:C:2003:219, 16. punkts).

8 Skat Briseles I regulas 13. apsvērumu un spriedumus, 2012. gada 19. jūlijs, *Mahamdia* (C-154/11, EU:C:2012:491, 44. punkts), un 2018. gada 21. jūnijs, *Petronas Lubricants Italy* (C-1/17, EU:C:2018:478, 23. punkts).

24. Iznākums iebildei par jurisdikcijas neesamību, ko cēluši atbildētāji pamatlietā, atkarīgs no 5. iedaļas tvēruma. Šajā ziņā Lugāno II konvencijas 18. panta 1. punkts, atgādinu, ir par prasībām "lietā, kas attiecas uz atsevišķiem darba līgumiem". No šiem jēdzieniem izriet divi nosacījumi – pirmkārt, starp pusēm ir jābūt šādam "līgumam", otrkārt, prasībai ir jābūt zināmā mērā saistītai ar šo "līgumu".

25. Iesniedzējtiesas otrais un ceturtais jautājums galvenokārt attiecas uz pirmo no šiem nosacījumiem, savukārt pirmais un trešais jautājums attiecināms uz otro nosacījumu. Es izvērtēšu jēdziena "atsevišķs darba līgums" (B) interpretāciju un pēc tam – saikni, kurai jābūt starp prasību un "līgumu" (C), pēc tam atgriežoties pie jēdziena "darba devējs" 5. iedaļas nozīmē (D).

### *B. Par jēdzienu "atsevišķs darba līgums" (otrais jautājums)*

26. Ar savu otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai tāda veida līgumi kā tie, kas slēgti starp atbildētājiem pamatlietā un atsevišķām *Arcadia* grupas sabiedrībām, ir kvalificējami kā "atsevišķi darba līgumi" 5. iedaļas noteikumu izpratnē. Tā mēģina noskaidrot, cik lielā mērā šīs kvalifikācijas mērķiem ir nepieciešams, lai starp privātpersonu un sabiedrību, kas izmanto tās pakalpojumus, pastāvētu pakļautības attiecības. Šī tiesa vēlas noskaidrot, vai šādas attiecības var pastāvēt tad, kad privātpersona lemj par sava līguma noteikumiem un tai ir pilnīga kontrole un neatkarība attiecībā uz sabiedrības ikdienas darījumu, kā arī pašai savu funkciju pārraudzību, taču sabiedrības akcionāriem ir tiesības šo līgumu izbeigt. Turklāt minētā tiesa vēlas zināt, kādi nosacījumi šīs iedaļas izpratnē ļauj secināt, ka pastāv šādi "līgumi" starp atbildētājiem pamatlietā un *Arcadia* sabiedrībām, ar kurām viņi formāli nebija slēguši līgumus [9].

#### *1. Par pieņemamību*

27. Kā norāda iesniedzējtiesa, *Arcadia* tiesvedībā valsts zemāko instanču tiesās neapstrīdēja, ka attiecībā uz katru no sabiedrībām, ar kurām atbildētāji pamatlietā bija slēguši darba līgumus, viņiem bija darba ņēmēja statuss. Ieinteresētās personas uzskata, ka līdz ar to pamatlietas strīda atrisināšanai Tiesas atbilde par šo problemātiku nebūtu nepieciešama.

28. Es tam nevaru piekrist. Ar LESD 267. pantu iedibinātās sadarbības starp Tiesu un valsts tiesām ietvaros vienīgi valsts tiesas kompetencē ir izvērtēt, ievērojot katras lietas īpatnības, gan vajadzību saņemt prejudiciālu nolēmumu, lai varētu pasludināt spriedumu, gan to jautājumu atbilstību, kurus tā uzdod Tiesai [10].

29. Turklāt man šķiet, ka, pirmkārt, šo iebildumu neesamību var skaidrot ar faktu, ka *Arcadia* sākotnēji uzskatīja, ka darba līguma esamība materiālo tiesību izpratnē pati par sevi ir pamats, lai šo līgumu kvalificētu kā "atsevišķu darba līgumu" 5. iedaļas noteikumu izpratnē. Tomēr grupa kopš tā laika ir mainījusi domas un stingri iebilst pret šo kvalifikāciju. Otrkārt, lietas dalībnieki visos tiesvedības valsts tiesās posmos ir apsprieduši jautājumu, vai šādi "līgumi" ir bijuši starp atbildētājiem pamatlietā un grupas sabiedrībām, ar kurām formāli viņi līgumus nebija slēguši [11]. Tādējādi ir acīmredzams, ka Tiesas atbilde ir nepieciešama.

9 Šai otrajai daļai iesniedzējtiesa ir pievērsusies ceturtajā prejudiciālajā jautājumā. Tomēr uzskatu, ka ir lietderīgi to izskatīt jau tagad.

10 Skat. it īpaši spriedumu, 2013. gada 14. marts, *Allianz Hungária Biztosító* u.c. (C-32/11, EU:C:2013:160, 19. punkts, kā arī un tajā minētā judikatūra).

11 Skat. *Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division)* (Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa) (Civillietu palāta)) spriedumu, 2016. gada 19. augusts, *Peter Miles Bosworth* un *Colin Hurley* pret *Arcadia Petroleum Ltd* u.c., [2016] *EWCA* Civ 818, 90. un 91. punkts.

*2. Par lietas būtību*

30. Jāatgādina, ka strīdīgo faktu norises laikā atbildētāji pamatlietā *Arcadia* grupā pildīja *sabiedrības vadītāju* funkcijas sabiedrību tiesību izpratnē. Konkrētāk, *P. Bosworth* bija *de facto*[12] grupas *izpilddirektors* (*CEO*) un *C. Hurley – de facto galvenais finanšu direktors* (*CFO*). Turklāt attiecīgās personas bija *de jure* un/vai *de facto*[13] vadītāji sabiedrībās *Arcadia London*, *Arcadia Switzerland* un *Arcadia Singapore*.

31. Katrs no atbildētājiem pamatlietā turklāt bija noslēdzis darba līgumu materiālo tiesību izpratnē[14] ar kādu konkrētu *Arcadia* grupas sabiedrību. Tomēr šī uzņēmuma identitāte laika gaitā mainījās, un viņi pārmaiņus tika nodarbināti *Arcadia London* un *Arcadia Singapore*, bet ne *Arcadia Switzerland*. Šajos dažādajos līgumos bija noteikts, ka ieinteresētajām personām ir jāveic konkrētas vadības funkcijas tikai tajā sabiedrībā, kura viņus nodarbināja. Vienīgais atalgojums, ko viņi saņēma no grupas, bija šajos līgumos noteiktais atalgojums, kuru sabiedrība darba devēja maksāja par konkrētajām funkcijām.

32. Šādos apstākļos rodas jautājums, pirmkārt, par to, vai Lugāno II konvencijā paredzēto jurisdikcijas piemērošanas normu mērķim vispirms ir jānošķir attiecības, kas pastāvēja starp atbildētājiem pamatlietā un *Arcadia* grupas sabiedrībām, ar kurām viņi bija formāli noslēguši līgumus materiālo tiesību izpratnē, no attiecībām, kas pastāvēja starp viņiem un citām šīs grupas sabiedrībām. Es neesmu par to pārliecināts divu iemeslu dēļ.

33. Pirmkārt, jēdziens "atsevišķs darba līgums" Lugāno II konvencijas 18. panta 1. punkta nozīmē ir jāinterpretē, nevis atsaucoties uz *lex causae* vai *lex fori*, bet gan autonomi, lai nodrošinātu vienveidīgu šajā konvencijā paredzēto jurisdikcijas normu piemērošanu visās valstīs, kuras to ir parakstījušas[15].

34. Attiecībā uz šo autonomo definīciju no sprieduma *Holterman* izriet, ka šāds "atsevišķs darba līgums" pastāv, kad persona zināmu laikposmu kādas citas personas labā un vadībā veic funkcijas, par kurām saņem atalgojumu[16]. Tādēļ šāds "līgums" pastāv, ja faktiski pastāv *darba attiecību* pazīmes – pakalpojuma sniegšana, atalgojums un pakļautība. Kā apgalvojuši atbildētāji pamatlietā, Šveices Konfederācija, kā arī Komisija, tādējādi starp divām personām var pastāvēt šāds "līgums", kaut arī piemērojamo materiālo tiesību izpratnē nekāds līgums nav bijis noslēgts un runa ir vienīgi par faktiskām darba attiecībām[17].

35. Precizēšu, ka šajā interpretācijā ir ievērotas 5. iedaļas normas, jo frāzē "atsevišķs darba līgums" nav ietverta oficiāla līguma noslēgšana materiālo tiesību izpratnē. Turklāt šīs frāzes izmantošana instrumentos, kas ir saistoši dalībvalstīm un/vai Savienībai starptautisko privāttiesību jomā, izriet no Konvencijas par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, kura atvērta parakstīšanai Romā

12 *De facto* vadītājs ir persona, kas oficiāli nav iecelta par sabiedrības vadītāju, bet faktiski pilda šādas funkcijas.

13 *P. Bosworth* tika iecelts par *Arcadia Singapore* administratoru uz noteiktu laikposmu, *C. Hurley* tika iecelts par *Arcadia London* un pēc tam par *Arcadia Singapore* administratoru. Neatkarīgi no šīm iecelšanām amatā ieinteresētās personas faktiski pildīja šīs funkcijas visās attiecīgajās *Arcadia* sabiedrībās visā laikposmā, uz kuru attiecas fakti pamatlietā.

14 No iesniedzējtiesas lēmuma nav skaidrs, vai šī klasifikācija tiek veikta saskaņā ar *lex causae* vai *lex fori*.

15 Skat. spriedumu, 2015. gada 10. septembris, *Holterman Ferho Exploitatie* u.c. (C-47/14, turpmāk tekstā – "spriedums *Holterman*", EU:C:2015:574, 35.–37. punkts).

16 Skat. spriedumu *Holterman*, 39.–45. un 49. punkts. Pirmajos divos punktos Tiesa arī atsaukusies uz faktu, ka darba ņēmējs un darba devējs ir saistīti ar stingrām saiknēm, kuru rezultātā darba ņēmējs iekļaujas zināmā darba devēja lietu organizācijā. Tomēr tas, ka Tiesa nav atkārtoti atsaukusies uz šo elementu savā atbildē šī sprieduma 49. punktā un tā rezolutīvajā daļā, manuprāt, norāda, ka tā to neuzskata par *nosacījumu* "atsevišķa darba līguma" kvalifikācijai 5. iedaļas izpratnē, bet gan par vienkāršu šāda līguma veida *aprakstu*.

17 Pēc analoģijas skat. ziņojumu par Konvenciju par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, kuru sagatavojuši Mario Džuliano [*Mario Giuliano*], Milānas Universitātes profesors, un Pols Lagards [*Paul Lagarde*], Parīzes I universitātes profesors (OV 1980, C 282, 1. lpp.), it īpaši 25. lpp. Skat. arī Baker Chiss, C., "Compétence judiciaire, reconnaissance et exécution des décisions en matière civile et commerciale – Compétence – Règles de compétences spéciales – Règles de compétence protectrices des parties faibles – Contrat de travail – Articles 20 à 23 du règlement (UE) nº 1215 /2012", *JurisClasseur Droit international*, 584-155. burtnīca, 2014. gada 15. septembris, 29.–38. un 46. punkts; Merrett, L., *Employment Contracts in Private International Law*, Oxford University Press, 2011, 62.–77. lpp., un Grušić, U., *The European Private International Law of Employment*, Cambridge University Press, 2015, 78.–83. lpp.

1980. gada 19. jūnijā [18]. Pieņemot šo konvenciju, minētajai frāzei tika dota priekšroka salīdzinājumā ar frāzi "darba attiecības", kas tika ierosināta konvencijas pagaidu projektā, būtībā pamatojoties uz to, ka iepriekšminētā frāze nav pazīstama dažās valstu tiesību sistēmās [19]. Tādēļ 5. iedaļas ietvaros būtu kļūdaini pretnostatīt jēdzienus "līgums" un "attiecības" [20].

36. Tādējādi tas, ka starp atbildētājiem pamatlietā un konkrēto *Arcadia* sabiedrību nav oficiāla līguma materiālo tiesību izpratnē, neizslēdz to, ka no faktiem var izsecināt "līguma" esamību 5. iedaļas normu izpratnē. Un otrādi – līgumi, kas noslēgti starp ieinteresētajām personām un citām grupas sabiedrībām, netiks automātiski uzskatīti par "atsevišķiem darba līgumiem" minētās iedaļas izpratnē.

37. Otrkārt, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka neatkarīgi no minēto līgumu noteikumiem atbildētāju pamatlietā kā darba ņēmēju pienākumi tajā vai citā *Arcadia* sabiedrībā un viņu pārvietošanās grupas iekšienē faktiski nav mainījuši ne viņu pildīto pienākumu raksturu, ne arī ietekmējuši viņu attiecīgās lomas kā *CEO* un *CFO visās Arcadia sabiedrībās un pašā grupā kopumā*. Proti, šī iecelšana amatā bija gluži vienkārši formāla. Minētos līgumus sagatavoja pēc ieinteresēto personu norādēm, un šīs personas *izvēlējās* ne vien līgumu noteikumus, bet arī to, *ar kuru no sabiedrībām tie tiks slēgti* [21].

38. Tāpēc nākamais, kas jānosaka, ir tas, vai attiecības, kas pastāvēja starp atbildētājiem pamatlietā viņu kā sabiedrību vadītāju statusā un *katru no Arcadia sabiedrībām* neatkarīgi no tā, vai konkrētajā brīdī starp viņiem ir vai nav bijis oficiāls līgums, var tikt uzskatītas par "atsevišķu darba līgumu" 5. iedaļas normu izpratnē.

39. Piekrītot pildīt sabiedrības vadītāja pienākumus, persona brīvi piekrīt saistībām, kuras no tiem izriet. Tāpat, piešķirot šai personai sabiedrības pilnvarojumu, sabiedrība brīvprātīgi uzņemas zināmas saistības attiecībā pret minēto personu. Konkrētāk, sabiedrības vadītāja pienākumus parasti veic par atalgojumu [22]. Tādējādi pastāv *brīvprātīgas saistības* starp sabiedrību un vadītāju, kas ietilpst jēdzienā "lietas, kas attiecas uz līgumiem" Lugāno II konvencijas 5. panta 1. punkta un Briseles I regulas nozīmē. Manuprāt, tas tā ir gan tad, kad šis vadītājs ticis iecelts oficiāli (*de jure* vadītājs), gan tad, ja tas tā nav bijis, taču viņš faktiski rīkojas kā vadītājs (vadītājs *de facto*) [23].

40. "Līgumsaistību", kas šādi saista vadītāju un sabiedrību, ietvaros pirmais sniedz otrajai pakalpojumus apmaiņā pret atalgojumu. Atbilstoši šo secinājumu 34. punktā sniegtajiem paskaidrojumiem viņu attiecības ir jākvalificē kā "atsevišķs darba līgums" 5. iedaļas izpratnē tikai tad, ja vadītājs savu funkciju pildīšanā ir pakļauts sabiedrībai.

18 OV 1980, L 266, 1. lpp.

19 Skat. Grušić, U., minēts iepriekš, 61.–62. lpp.

20 Šāda interpretācija turklāt ir būtiska, lai sasniegtu 5. iedaļā paredzēto aizsardzības mērķi. Jēdziena "atsevišķs darba līgums" interpretācijai šīs iedaļas nozīmē ir jābūt pietiekami plašai, lai ietvertu visus darba ņēmējus, kuriem nepieciešama aizsardzība, tostarp tos, kam ir "nestandarta" darba attiecības, bez pienācīga līguma, bet kas ir tikpat lielā mērā atkarīgi no sava darba devēja.

21 Turklāt *Arcadia* tiesvedībā valsts tiesā ir apgalvojusi, ka atbildētāju pamatlietā izvēle tikt oficiāli nodarbinātiem *Arcadia London* vai *Arcadia Singapore*, nevis *Arcadia Switzerland*, ir skaidrojama vienkārši ar to, ka Šveicē viņiem tika uzlikti nodokļi saskaņā ar tādu nodokļu sistēmu, kas viņiem aizliedza strādāt jebkādu algotu darbu šajā valstī. Skat. *Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division)* (Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa) (Civillietu palāta)) (Apelācijas tiesa) spriedumu, 2016. gada 19. augusts, *Peter Miles Bosworth* un *Colin Hurley* pret *Arcadia Petroleum Ltd* u.c., [2016] *EWCA* Civ 818, 71. punkts.

22 Tieši tāda bija situācija šajā lietā. Faktam, ka atalgojumu atbildētājiem pamatlietā izmaksāja tikai dažas *Arcadia* grupas sabiedrības, manuprāt, nav nozīmes. Atalgojuma formai un tā izmaksas veidam nav nozīmes. Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2013. gada 19. decembris, *Corman-Collins* (C-9/12, EU:C:2013:860, 39. un 40. punkts).

23 Skat. spriedumu *Holterman*, 53. un 54. punkts. Attiecībā uz jēdzienu "lietas, kas attiecas uz līgumiem" Briseles I regulas 5. panta 1. punkta nozīmē skat. arī spriedumus, 1992. gada 17. jūnijs, *Handte*, (C-26/91, EU:C:1992:268, 15. punkts), un 2002. gada 17. septembris, *Tacconi* (C-334/00, EU:C:2002:499, 23. punkts).

41. Šajā ziņā spriedumā *Holterman* Tiesa ir nospriedusi, ka 5. iedaļas izpratnē pakļautības attiecības "ir jāvērtē katrā atsevišķā gadījumā, pamatojoties uz visiem elementiem un apstākļiem, kas raksturo starp pusēm pastāvošās attiecības". Tiesa arī norādīja, ka vadītājs, kura līdzdalība sabiedrības kapitālā ir pietiekama, lai "būtiski" ietekmētu personas, kuru kompetencē teorētiski vajadzētu būt norādījumu došanai viņam un to izpildes uzraudzībai, nevar tikt uzskatīts par pakļautu šai sabiedrībai [24].

42. Šo argumentāciju būtu kļūdaini interpretēt *a contrario* tādā nozīmē, ka vadītājs, kuram nav sabiedrības kapitāldaļu, kā tas ir atbildētāju pamatlietā gadījumā, tikai tāpēc vien ir pakļauts sabiedrībai. Lai gan Tiesa šajā spriedumā ir norādījusi apstākli, kas izslēdz jebkādu pakļautības hipotēzi, tā nav izteikusies par elementiem, kuri raksturotu šo pakļautību.

43. Runājot par šiem elementiem, ir iespējams iedvesmoties no Tiesas judikatūras attiecībā uz "darba ņēmēja" jēdzienu LESD 45. panta un atsevišķu saskaņošanas direktīvu izpratnē. Saskaņā ar šo judikatūru pakļautības attiecības raksturo fakts, ka darba ņēmējs atrodas citas personas vadībā, kura viņam ne vien nosaka veicamos pienākumus, bet it īpaši norāda uz veidu, kādā tie ir jāpilda, un kuras iekšējās instrukcijas un noteikumi viņam ir jāievēro. Lai noteiktu, vai šādas pakļautības attiecības pastāv, ir jāņem vērā darba ņēmēja neatkarība un tas, cik elastīgs viņš var būt, izvēloties viņam uzticēto uzdevumu veikšanas laiku, vietu un veidu, un/vai darba devēja īstenotā kontrole pār veidu, kādā darba ņēmējs pilda savus pienākumus [25].

44. No tā izriet, kā to apgalvo grupa *Arcadia* un Šveices Konfederācija, ka sabiedrības vadītājs ir pakļauts sabiedrībai tikai tad, ja viņš savu pienākumu izpildē un organizēšanā ir pakļauts faktiskai citas personas vadībai. Šādas vadības esamība ir jāizvērtē atkarībā no konkrēto pienākumu rakstura, no konteksta, kādā tie tiek pildīti, un no ieinteresētās personas pilnvaru apjoma un kontroles, kādai šī persona faktiski ir pakļauta sabiedrībā [26].

45. Tomēr tiek pieņemts, ka tādi sabiedrību vadītāji kā atbildētāji pamatlietā, kuriem saskaņā ar iesniedzējtiesas sniegtajām norādēm, pildot *CEO* un *CFO* funkcijas, *ir piešķirtas ļoti plašas pilnvaras, lai vadītu sabiedrību un rīkotos tās vārdā un interesēs*, un kuriem ir *pilnīga kontrole un autonomija* attiecībā uz sabiedrības ikdienas pārvaldes darbībām un savu pašu pienākumu izpildi – ko šajā gadījumā pierāda fakts, ka viņu secīgos darba līgumus ir sagatavojuši viņi paši vai tas darīts viņu uzraudzībā, ka viņi paši izvēlējušies līgumu nosacījumus un savu oficiālo darba devēju –, šo pienākumu ietvaros nav pakļauti sabiedrībai.

46. It īpaši – pretēji tam, ko apgalvo atbildētāji pamatlietā, – pakļautību nevar jaukt ar vispārīgām norādēm, ko vadītājs saņem no akcionāriem attiecībā uz sabiedrības darbības pamatnostādnēm. Šīs vispārīgās norādes *neskar paša vadītāja pienākumu izpildi vai veidu, kādā viņš organizē savu darbu*. Sabiedrības vadītājam ir pilnvaras rīkoties sabiedrības vārdā, un šajā ziņā viņš var saņemt saprātīgas instrukcijas attiecībā uz savu uzdevumu. Šo pašu iemeslu dēļ likumā paredzētie akcionāru kontroles mehānismi paši par sevi neraksturo pakļautības saiknes esamību. Ikvienam pilnvarniekam zināmā mērā ir jāatskaitās savam pilnvardevējam. Turklāt tas vien, ka šiem akcionāriem ir tiesības atsaukt no amata sabiedrības vadītāju, nav pietiekami, lai raksturotu šo saikni. Tas, ka viņiem ir šādas atsaukšanas pilnvaras, nenozīmē, ka viņi iejaucas sabiedrības pārvaldības veidā. Arī šeit jāteic, ka jebkuras pilnvaras ietvaros pilnvardevējs var vienpusēji izbeigt attiecības ar pilnvarnieku, taču šis apstāklis pats par sevi nepierāda, ka pastāv pakļautības saikne.

24 Skat. spriedumu *Holterman*, 46. un 47. punkts.

25 Skat. spriedumus, 1986. gada 3. jūlijs, *Lawrie-Blum*, (66/85, EU:C:1986:284, 18. punkts); 2004. gada 13. janvāris, *Allonby* (C-256/01, EU:C:2004:18, 72. punkts); 2014. gada 4. decembris, *FNV Kunsten Informatie en Media* (C-413/13, EU:C:2014:2411, 36. un 37. punkts), un 2018. gada 20. novembris, *Sindicatul Familia Constanța* u.c. (C-147/17, EU:C:2018:926, 45. punkts).

26 Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2010. gada 11. novembris, *Danosa* (C-232/09, EU:C:2010:674, 47. punkts), un šajā nozīmē ģenerāladvokāta P. Krusa Viljalona [*P. Cruz Villalón*] secinājumus lietā *Holterman Ferho Exploitatie* u.c. (C-47/14, EU:C:2015:309, 32. punkts).

47. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, es uzskatu, ka šajā lietā starp atbildētājiem pamatlietā un katru no *Arcadia* sabiedrībām patiešām pastāvēja savstarpējas "[līgum]saistības" Lugāno II konvencijas 5. panta 1. punkta izpratnē. Dažkārt šīs saistības bija, dažkārt nebija atrunātas līgumos. Jebkurā gadījumā šīs pašas saistības nevar tikt uzskatītas kā "atsevišķs darba līgums" 5. iedaļas noteikumu izpratnē.

48. Pretēji tam, ko apgalvo atbildētāji pamatlietā, šī interpretācija netiek apstrīdēta spriedumos *Danosa*[27] un *Balkaya*[28]. Šajā ziņā atgādinu, ka pirmajā minētajā spriedumā saistībā ar Direktīvu 92/85/EEK[29] Tiesa ir atzinusi, ka tad, ja "nevar izslēgt", ka uz sabiedrību vadītājiem neattiecas "darba ņēmēja" jēdziens šīs direktīvas izpratnē, "ņemot vērā tiem uzticētās īpašās funkcijas, kā arī ietvaru, kādā šīs funkcijas tiek īstenotas, un veidu, kādā tās tiek īstenotas", vadītājs ir pakļauts sabiedrībai, jo 1) viņš ir neatņemama sabiedrības daļa, 2) viņam ir jāatskaitās par savu pārvaldību citai sabiedrības struktūrai un ar to jāsadarbojas un 3) akcionāru sapulce viņu var atbrīvot[30]. Spriedumā *Balkaya*[31] Tiesa šo argumentāciju piemēroja attiecībā uz Direktīvu 98/59/EK[32] un, pamatojoties uz līdzīgām norādēm, kvalificēja sabiedrības vadītāju kā "darba ņēmēju" šīs direktīvas izpratnē.

49. Tomēr Tiesas sniegtā kāda jēdziena interpretācija reglamentējošā Savienības tiesību jomā nav automātiski pārnesama uz atšķirīgu jomu[33]. Kā norādīju, runa ir tikai par iedvesmas avotu. Jēdziens "atsevišķs darba līgums" 5. iedaļas noteikumu nozīmē ir jāinterpretē, galvenokārt atsaucoties uz Lugāno II konvencijas un Briseles I regulas[34] sistēmu un mērķiem, kā arī uz vispārējiem principiem, kuri izriet no valstu tiesībām[35]. Līdz ar to šos precedentus tikai piesardzīgi var attiecināt uz minētajiem instrumentiem. Turklāt norādīšu, ka spriedumā *Holterman* Tiesa nav piemērojusi šo judikatūru *expressis verbis*, bet gan tikai atsaukusies uz to atsevišķos punktos.

50. Šajā ziņā vēlos norādīt, ka trīs kritēriji, uz kuriem Tiesa ir balstījusies spriedumā *Danosa*[36], lai nolemtu, ka sabiedrības vadītājs ir "darba ņēmējs" Direktīvas 92/85 izpratnē, ir lielākoties klātesoši šajā lietā. Proti, zināmā mērā šāds vadītājs parasti ir 1) "integrēts" sabiedrībā, 2) viņam ir jāatskaitās citai sabiedrības struktūrai – valdei vai uzraudzības padomei, akcionāru sapulcei utt. un 3) šāda struktūra viņu var atbrīvot no amata.

51. Tomēr, lai gan Tiesa spriedumos *Danosa*[37] un *Balkaya*[38] ir nolēmusi paplašināt Savienības saskaņošanas direktīvu piedāvāto aizsardzību pret atbrīvošanu, iekļaujot arī sabiedrību vadītājus, no šiem spriedumiem izrietošās argumentācijas pārcelšana uz Briseles I regulā un Lugāno II konvencijā paredzētajiem jurisdikcijas noteikumiem nozīmētu, ka liela daļa strīdu starp sabiedrību un vadītājiem būtu jāaplūko "atsevišķa darba līguma" jēdziena gaismā un tādēļ tie attiektos uz 5. iedaļas noteikumiem.

27 Spriedums, 2010. gada 11. novembris (C-232/09, EU:C:2010:674).

28 Spriedums, 2015. gada 9. jūlijs (C-229/14, EU:C:2015:455).

29 Padomes 1992. gada 19. oktobra Direktīva par pasākumu ieviešanu, lai veicinātu drošības un veselības aizsardzības darbā uzlabošanu strādājošām grūtniecēm, sievietēm, kas strādā pēcdzemdību periodā, vai strādājošām sievietēm, kas baro bērnu ar krūti (desmitā atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta izpratnē) (OV 1992, L 348, 1. lpp.).

30 Spriedums, 2010. gada 11. novembris, *Danosa* (C-232/09, EU:C:2010:674, 48.–51. punkts).

31 Spriedums, 2015. gada 9. jūlijs (C-229/14, EU:C:2015:455, 37.–41. punkts).

32 Padomes 1998. gada 20. jūlija Direktīva par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz kolektīvo atlaišanu (OV 1998, L 225, 16. lpp.).

33 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 23. aprīlis, *Falco Privatstiftung* un *Rabitsch* (C-533/07, EU:C:2009:257, 33.–40. punkts), kā arī manus secinājumus apvienotajās lietās *Nogueira* u.c. (C-168/16 un C-169/16, EU:C:2017:312, 112. punkts).

34 Skat. ģenerāladvokāta P. Krusa Viljalona secinājumus lietā *Holterman Ferho Exploitatie* u.c. (C-47/14, EU:C:2015:309, 25. punkts).

35 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 3. oktobris, *Schneider* (C-386/12, EU:C:2013:633, 18. punkts); 2013. gada 19. decembris, *Corman-Collins* (C-9/12, EU:C:2013:860, 28. punkts), 2016. gada 14. jūlijs, *Granarolo* (C-196/15, EU:C:2016:559, 23. punkts).

36 Spriedums, 2010. gada 11. novembris (C-232/09, EU:C:2010:674).

37 Spriedums, 2010. gada 11. novembris (C-232/09, EU:C:2010:674).

38 Spriedums, 2015. gada 9. jūlijs (C-229/14, EU:C:2015:455).

52. Šajā ziņā jāatgādina, ka dalībvalstu tiesību sistēmās attiecības starp sabiedrībām un to vadītājiem regulē nevis darba tiesības, bet gan *sabiedrību tiesības*. Vadītāji ir sabiedrības struktūras. Sabiedrības vadītāja funkcijas un no tām izrietošās pilnvaras un pienākumus nosaka sabiedrības statūti un sabiedrībai piemērojamās tiesību normas. Protams, dažās dalībvalstīs, tostarp Apvienotajā Karalistē, vadītāji un sabiedrības var atrunāt savas attiecīgās tiesības un pienākumus līgumā, kas var būt pārvaldības, pilnvaru vai darba līgums [39]. Tomēr viņu attiecību pamatā ir sabiedrību tiesības.

53. Konkrētāk, strīds par sabiedrību vadītāju atbildību pret sabiedrību un tās akcionāriem, kāds ir šīs lietas pamatā, ir strīds, ko aptver minētās sabiedrību tiesības, kuras dalībvalstu tiesībās parasti regulē īpašas normas, kas nosaka šīs atbildības nosacījumus un mērogu [40].

54. Tik acīmredzama disonanse starp kvalifikāciju valsts tiesībās un Lugāno II konvencijā un Briseles I regulā neatvieglotu šo instrumentu piemērošanu un tajos paredzēto jurisdikcijas noteikumu paredzamību. Turklāt praktiskās neērtības, ko radītu šāda vispārināta 5. iedaļas piemērošana sabiedrību vadītājiem, būtu vāji piemērota strīdu par viņu atbildību specifikai un slikti atbilstu pareizas tiesvedības norises mērķim. Šajā ziņā dažādu sabiedrības vadītāju solidāra atbildība par sabiedrībai radītajiem zaudējumiem tās pārvaldībā ir ierasts risinājums [41]. Taču, piemērojot 5. iedaļu, katra no šīm personām būtu jāiesūdz atsevišķi savas domicila valsts tiesā, līdz ar to nebūtu iespējams strīdus izskatīt vienā tiesā.

55. Turklāt jāatgādina, ka Briseles I regulā un, paplašinātā nozīmē, Lugāno II konvencijā ietvertās tiesību normas par jurisdikciju ir jāinterpretē saskanīgi ar Romas I regulā paredzētajiem tiesību normu kolīzijas noteikumiem [42]. Tomēr, lai arī šīs regulas 8. pantā ir ietvertas normas, kas attiecas uz "atsevišķiem darba līgumiem", tās 1. pantā 2. punkta f) apakšpunktā arī ir paredzēts, ka no tās tvēruma ir izslēgti "jautājumi, kas attiecas uz sabiedrību tiesībām", jo īpaši attiecībā uz šo sabiedrību "iekšējo darbību".

56. Šajā ziņā vispār ir atzīts, ka šajā kategorijā ietilpst jautājumi, kas saistīti ar sabiedrības struktūru, tostarp sabiedrības vadītāju, pilnvarām un darbību, un viņu atbildību pret sabiedrību un akcionāriem vai partneriem šo pilnvaru ļaunprātīgas izmantošanas gadījumā [43]. Ņemot vērā izslēgšanu, kas šādi paredzēta Romas I regulā, šiem jautājumiem piemērojamā likuma noteikšana ir *atkarīga no katras dalībvalsts tiesību normu kolīzijas noteikumiem*.

39 Skat. ģenerāladvokāta P. Krusa Viljalona secinājumus lietā *Holterman Ferho Exploitatie* u.c. (C-47/14, EU:C:2015:309, 28. zemsvītras piezīme). Skat. *Companies Act 2006*, 10. daļa, 5. nodaļa, 227. punkts "Director's service contracts". Tomēr citās dalībvalstīs, it īpaši Francijā, apvienot sabiedrības vadītāja pilnvaras un darba līgumu var tikai tad, ja vadītājs pilda tehniskus pienākumus, kas atšķiras no tiem, kuri izriet no tādas pilnvaras. Vajadzības gadījumā ieinteresētajai personai ir *divi neatkarīgi statusi* – vadītāja pienākumus regulē sabiedrību tiesības, bet darba ņēmēja pienākumus regulē darba tiesību aizsardzības normas, un vadītājs saņem divus dažādus atalgojumus. Skat. Bavozet, F., "Dirigeants salariés et assimilés – Affiliation au régime des salariés – Conditions de cumul d'un contrat de travail et d'un mandat social", *JurisClasseur*, S-7510. burtnīca, 2018. gada 7. februāris.

40 Skat., piemēram, Francijas *code de commerce* [Tirdzniecības kodeksa] L 223-22. pantu, 2010. gada 2. jūlija *Ley de Sociedades de Capital* (Spānijas Likums par kapitālsabiedrībām) (*BOE* Nr. 161, 2010. gada 3. jūlijs, 58472. lpp.) 236. un nākamos pantus un *Selskabsloven* (Dānijas Likums par sabiedrībām) 361. un 363.–365. pantu. Šīs tiesību normas daļēji ir saskaņotas ar 106. un 152. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2017/1132 (2017. gada 14. jūnijs) attiecībā uz sabiedrību tiesību dažiem aspektiem (OV 2017, L 169, 46. lpp.). Skat. arī 51. pantu Padomes Regulā (EK) Nr. 2157/2001 (2001. gada 8. oktobris) par Eiropas uzņēmējsabiedrības (*SE*) statūtiem (OV 2001, L 294, 1. lpp.).

41 Skat., piemēram, Francijas Tirdzniecības kodeksa L 223-22. pantu un Spānijas Likuma par kapitālsabiedrībām 237. pantu.

42 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 593/2008 (2008. gada 17. jūnijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I) (OV 2008, L 177, 6. lpp.). Skat. Romas I regulas 7. apsvērumu, kā arī spriedumu, 2016. gada 21. janvāris, *ERGO Insurance* un *Gjensidige Baltic* (C-359/14 un C-475/14, EU:C:2016:40, 43.–45. punkts).

43 Tāpat ir vispār atzīts, ka šos jautājumus aptver *lex societatis*. Skat. ziņojumu *Giuliano-Lagarde*, minēts iepriekš, 12. lpp.; *Cour de Cassation 1re chambre civile* [Kasācijas tiesas 1. civillietu palātas] (Francija) spriedumu, 1997. gada 1. jūlijs, Nr. 95-15.262, X pret *Société Africatours*; Cohen, D., "La responsabilité civile des dirigeants sociaux en droit international privé", *Revue critique de droit international privé*, 2003, 585. lpp., un Menjucq, M., *Droit international et européen des sociétés*, LGDJ, Parīze, 2011 (3. izd.), 116.–117. lpp.

57. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, es ļoti šaubos, ka Savienības likumdevējs un Lugāno II konvencijas autori bija iecerējuši paplašināt 5. iedaļas piemērošanu, attiecinot to uz strīdiem par sabiedrību vadītāju civiltiesisko atbildību. Iesaistītās intereses šajā jomā turklāt ļoti atšķiras no tām, kas skar darba ņēmēju atbildību pret saviem darba devējiem. Rodamais līdzsvars nav tāds pats, un starptautisko privāttiesību normas veicina šī līdzsvara sasniegšanu [44].

58. Citiem vārdiem, 5. iedaļas normu mērķiem nav iespējams pielāgot tādu "pakļautības" jēdziena interpretāciju, kādu Tiesa ir izmantojusi spriedumos *Danosa* [45] un *Balkaya* [46], pretējā gadījumā tas var radīt īstu sajukumu starp darba tiesību un sabiedrību tiesību normām, kas varētu būt attaisnojams minēto spriedumu kontekstā, taču būtu sevišķi nevēlami attiecībā uz Lugāno II konvencijā paredzētajām jurisdikcijas normām.

59. Šo secinājumu 45.–47. punktā ierosināto interpretāciju nevar atspēkot arī ar atbildētāju pamatlietā argumentu, saskaņā ar kuru 5. iedaļas normās nav nošķirtas darba ņēmēju kategorijas. Proti, es neierosinu Tiesai veikt nošķīrumus, ko nav paredzējuši Lugāno II konvencijas autori, starp pakļautībā esošajiem darba ņēmējiem. Es tai vienkārši ierosinu šīs iedaļas piemērošanas mērķiem saglabāt tādu jēdziena "pakļautība" interpretāciju, kurā būtu ņemtas vērā sabiedrību tiesību iezīmes un sabiedrību pilnvaru realitāte.

60. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz otro jautājumu atbildēt, ka sabiedrības vadītājs, kuram ir pilnīga kontrole un autonomija attiecībā uz viņa pārstāvētās sabiedrības darbības ikdienas pārvaldību un saviem paša pienākumiem, nav pakļauts šai sabiedrībai un attiecīgi viņam ar to nav "atsevišķa darba līguma" Lugāno II konvencijas 18. panta 1. punkta nozīmē. Fakts, ka šīs sabiedrības akcionāriem ir tiesības atbrīvot no amata šo vadītāju, nevar atspēkot šo interpretāciju.

### *C. Par pārbaudi, lai noteiktu, vai prasība ir "lietā, kas attiecas uz" atsevišķu darba līgumu (pirmais un trešais jautājums)*

61. Vispirms, ja Tiesa uzskatītu, kā es tai ierosinu, ka nevar būt nekādu "atsevišķu darba līgumu" Lugāno II konvencijas 18. panta 1. punkta izpratnē starp tik plašām pilnvarām apveltītiem sabiedrības vadītājiem, kādi ir atbildētāji pamatlietā, un sabiedrībām, kuru labā viņi pilda savus pienākumus, nebūtu jāatbild uz iesniedzējtiesas pirmo un trešo jautājumu. Tāpēc es tos izvērtēšu tikai pakārtoti.

62. Šādi precizējot, tomēr atgādināšu, ka šajā lietā grupas *Arcadia* celtās prasības pret atbildētājiem pamatlietā būtībā ir balstītas uz neatļautu darbību organizētā krāpnieku grupā, izmantojot prettiesiskus līdzekļus (*unlawful means conspiracy*), un neatļautu darbību, ļaunprātīgi izmantojot uzticību (*breach of fiduciary duty*). Saskaņā ar Anglijas tiesībām šie juridiskie pamati ir *neatļautas darbības* (*tort*).

63. Šajā kontekstā iesniedzējtiesa ar pirmo un trešo jautājumu vēlas noskaidrot, vai prasība, kas celta starp "atsevišķa darba līguma" pusēm un balstīta uz šādiem neatļautas darbības pamatiem, var ietilpt 5. iedaļas tvērumā un, ja tā, tad saskaņā ar kādiem kritērijiem.

44 Tas ir delikāts līdzsvars starp, no vienas puses, mērķi aizsargāt dalībnieku intereses un nodrošināt vajadzīgo uzticību raitai jebkura uzņēmuma darbībai, garantējot, ka vadītāji rīkojas saprātīgi, pretējā gadījumā piemērojot atbildību un sankcijas, un, no otras puses, vajadzību nebloķēt sabiedrību darbību ar pārāk biežu un pārmērīgu atbildību, kas savukārt nozīmē uzņemties risku. Skat. Guyon, Y., "Responsabilité civile des dirigeants", *JurisClasseur Sociétés Traité*, 1. punkts un tajā minētā judikatūra.

45 Spriedums, 2010. gada 11. novembris (C-232/09, EU:C:2010:674).

46 Spriedums, 2015. gada 9. jūlijs (C-229/14, EU:C:2015:455).

64. *Arcadia* uzskata, ka 5. iedaļa nav attiecināma uz šīm prasībām tāpēc, ka tās *ir balstītas nevis uz saistību, kas izriet no atbildētāju pamatlietā darba līgumiem*[47], bet gan uz tiesisko pienākumu, *kuri pastāv neatkarīgi no šiem līgumiem*, pārkāpumiem. Minētā iedaļa pēc savas dabas esot Lugāno II konvencijas 5. panta 1. punktā minēto "lietu, kas attiecas uz līgumiem", kategorijas apakšgrupa. Taču prasība, kas ir balstīta ar šādiem juridiskajiem pamatiem, ietilpstot "lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību" šīs konvencijas 5. panta 3. punkta izpratnē un attiecīgi neietilpstot šajā iedaļā.

65. Turpretim atbildētāji pamatlietā norāda, ka 5. iedaļas piemērošanas mērķiem izšķirīgais kritērijs esot tas, vai neatkarīgi no materiālo tiesību normas, uz kuru darba devējs ir balstījis savu prasību, pārmestā rīcība *var veidot tādu līgumsaistību pārkāpumu*, kas izriet no atsevišķā darba līguma, uz kuru viņš esot varējis pamatoties[48]. Tieši tāda ir situācija šajā lietā. Šajā lietā nav strīda par to, ka *Arcadia* grupa varēja balstīt savas prasības uz attiecīgo personu darba līgumos paredzēto līgumsaistību tiešu vai netiešu pārkāpumu (*breach of express and/or implied contractual duties*)[49]. Tādējādi šī iedaļa esot piemērojama attiecībā uz strīdu pamatlietā.

66. Ņemot vērā pamatlietas pušu argumentus un lai piedāvātu izsmeļošu atbildi uz iesniedzējtiesas jautājumiem, es uzskatu, ka ir lietderīgi, pirmkārt, vispārīgāk atgriezties pie jautājumiem, kas skar prasības saistībā ar neatļautām darbībām, kuras celtas starp līgumslēdzējiem, un analizēt risinājumus, kuri šajā jomā būtu piemērojami Briseles I regulas un Lugāno II konvencijas 5. panta 1. punkta un 5. panta 3. punkta ietvaros (1). Pēc tam paskaidrošu, kāpēc, manuprāt, 5. iedaļa vedina rast citu risinājumu (2).

### *1. Jautājums par prasībām, kas celtas starp līgumslēdzējiem lietās, kuras attiecas uz neatļautu darbību*

67. Teorētiski civiltiesiskās atbildības jomā atšķirība starp to, kas ietilpst līgumsaistību jomā, un to, kas ietilpst neatļautu darbību jomā, parasti ir atkarīga no tās saistības rakstura, uz kuru atsaucas prasītājs. Īsumā – ir jānosaka, vai šī saistība izriet no tāda pienākuma pārkāpuma, kurš nepastarpināti izriet no likuma un ir vispārpiemērojams (tātad runa ir par neatļautu darbību), vai arī no sekām, kas izriet no divu pušu brīvprātīgi noslēgtas vienošanās pārkāpuma (tādā gadījumā runa ir par līgumsaistību)[50].

68. Tomēr mēdz gadīties, ka viena un tā pati kaitējumu radījusī rīcība vienlaikus ir līgumsaistības un vispārpiemērojama likumiska pienākuma neievērošana. Tādā gadījumā rodas *atbildību sakrišana* (vai līgumsaistību un likumisko pienākumu sakrišana).

69. Krāpšanas gadījumā, ko grupa *Arcadia* pārmet atbildētājiem pamatlietā, ir šāda atbildību sakrišana. Anglijas tiesībās pastāv vispārējs pienākums neveidot grupu, lai kādai personai nodarītu kaitējumu. Šī pienākuma neizpilde veido civiltiesisku neatļautu darbību (*tort of conspiracy*). Neatkarīgi no tā fakts, ka darba ņēmējs ir nodarījis kaitējumu savam darba devējam, ir uzskatāms par darba ņēmēja lojalitātes līgumsaistības neizpildi. Tādējādi kaitējumu radījusī rīcība varbūtēji ir divu atsevišķu atbildību pamats.

47 Pēc būtības šis kritērijs ir ietverts pirmā un trešā prejudiciālā jautājuma b) daļā.

48 Pēc būtības šis kritērijs ir ietverts pirmā un trešā prejudiciālā jautājuma a) daļā.

49 Tieši to grupa savā sākotnējā pieteikumā arī bija darījusi, taču tā mainīja savu nostāju, kad atbildētāji apšaubīja 5. iedaļas piemērošanu.

50 Ar nosacījumu, ka visi pienākumi *primāri izriet* no likuma, jo neviens no tiem nevarētu pastāvēt, ja likums to neatļautu (piemēram, ieviešot tiesību normas, ar kurām nosaka līgumu saistošo spēku un to spēkā esamību, utt.).

70. Šādā atbildību sakrišanas gadījumā dažu valstu sistēmās, tostarp Anglijas tiesībās, prasītājam ir *izvēle* balstīt savu prasību pret līgumpartneri uz atbildību par neatļautu darbību un/vai līgumisko atbildību [51]. Tomēr citās tiesību sistēmās, tostarp Francijas tiesībās *šāda izvēles iespēja principā ir izslēgta* saskaņā ar tā saucamo "kumulāciju izslēdzošo" noteikumu – prasītājs attiecībā uz savu līgumpartneri nevar atsaukties uz ārpuslīgumiskām saistībām, ja fakti, uz kuriem viņš atsaucas, arī veido arī līguma pārkāpumu.

71. Briseles I regulā un Lugāno II konvencijā ir veikts šis pats nošķirums starp "lietām, kas attiecas uz līgumu" (5. panta 1. punkts) un "neatļautu darbību" (5. panta 3. punkts) un paredzēti dažādi jurisdikcijas noteikumi atkarībā no tā, vai prasība attiecas uz vienu vai otru kategoriju. Tādējādi uz šiem instrumentiem attiecas jautājums par atbildību sakritību. Šajā kontekstā tas ir jautājums par to, vai prasītāja izvēle balstīt prasību pret savu līgumpartneri uz līgumisko atbildību un/vai atbildību par neatļautu darbību, ir izšķirošais faktors, lai noteiktu jurisdikciju.

72. Tiesa pirmoreiz aplūkoja šo jautājumu spriedumā *Kalfelis* [52]. Minētā sprieduma pamatā esošā lieta attiecās uz privātpersonu, kura cēla prasību pret savu banku, lūdzot atlīdzināt kaitējumu, kas tai bija nodarīts saistībā ar biržas darījumiem, kumulatīvi balstot prasību uz 1) līgumisko atbildību, 2) atbildību par neatļautu darbību un 3) netaisnu iedzīvošanos (kvazilīgumiska atbildība). Radās jautājums, vai tiesas, kuras jurisdikcijā saskaņā ar Briseles konvencijas 5. panta 3. punktu bija lemt par atbildību par neatļautu darbību, jurisdikcijā bija arī lemt par līgumiskajiem un kvazilīgumiskajiem pamatiem.

73. Šajā ziņā Tiesa nosprieda, ka jēdziens "lietas, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu" ir jādefinē autonomi kā tāds, kas ietver "visas prasības, kuru mērķis ir noteikt atbildētāja atbildību un kuras nav saistītas ar "lietām, kas attiecas uz līgumu" [Briseles konvencijas] 5. panta 1. [punkta] nozīmē". Aplūkojot šo fragmentu atsevišķi, tas var vedināt domāt, ka prasītāja izvēlei balstīt savu prasību pret savu līgumpartneri uz ārpuslīgumisku atbildību nav nozīmes jurisdikcijas noteikšanā, katrā ziņā tā ietilpst "lietu, kas attiecas uz līgumiem", kategorijā. Tomēr Tiesa precizēja, ka "saskaņā ar [minētās konvencijas] 5. panta 3. punktu tiesas, kuras jurisdikcijā ir izskatīt uz deliktu balstītas prasības daļu, jurisdikcijā nav izskatīt citas tās pašas prasības daļas, kuras nav balstītas uz delikta pamatiem" [53].

74. Neraugoties uz atbildes nedaudz divdomīgo raksturu, šķiet, ka Tiesa šajā spriedumā ir uzskatījusi, ka katrs no prasītāja izvirzītajiem juridiskajiem pamatiem – proti, dažādās materiālo tiesību normas, kas veido viņa prasījumu *pamatu* –, ir jākvalificē kā "lietas, kas attiecas uz līgumiem", un "lietas, kas attiecas uz neatļautu darbību". Tātad tiesas jurisdikcija var atšķirties atkarībā no materiālajām tiesībām, uz kurām atsaucas prasītājs [54]. Precizēšu, ka Briseles I regulas vai Lugāno II konvencijas mērķiem nav jāizmanto valsts tiesībās paredzētā kvalifikācija. Proti, Tiesa uzskata, ka tiesību norma, uz kuru veikta atsauce, attiecas uz saistību. Tieši šī saistība šo instrumentu mērķiem ir *autonomi* jākvalificē kā "līgumiska", ja puses to brīvi ir uzņēmušās [55], vai kā tāda, kas attiecas uz "neatļautu

51 Dalībvalstu materiālajās tiesībās līgumiskajai atbildībai un atbildībai par neatļautu darbību var tikt piemērots atšķirīgs tiesiskais regulējums attiecībā uz pierādīšanas pienākumu, pieejamā atlīdzinājuma apjomu, noilgumu utt. Tādējādi prasītājs var būt ieinteresēts izvēlēties vienu vai otru tiesisko pamatu.

52 Spriedums, 1988. gada 27. septembris (189/87, EU:C:1988:459).

53 Spriedums, 1988. gada 27. septembris, *Kalfelis* (189/87, EU:C:1988:459, 16.–19. punkts).

54 Tiesa arī turpmāk ir apstiprinājusi šo pieeju. Skat. it īpaši spriedumu, 2013. gada 16. maijs, *Melzer* (C-228/11, EU:C:2013:305, 21. punkts). Skat. arī Zogg, S., "Accumulation of Contractual and Tortious Causes of Action Under the Judgments Regulation", *Journal of Private International Law*, 9:1, 39.–76. lpp., it īpaši 42. un 43. lpp.

55 Spriedums, 1992. gada 17. jūnijs, *Handte* (C-26/91, EU:C:1992:268, 15. punkts).

darbību vai kvazideliktu", ja tā neietilpst pirmajā kategorijā. Gadījumā, kad prasītājs vienas un tās pašas prasības ietvaros atsaucas uz dažādiem juridiskajiem pamatiem, viņš attiecīgi atsaucas uz dažādām saistībām – līgumiskām, no neatļautas darbības izrietošām utt. –, kuras var ietilpt tikpat dažādu tiesu jurisdikcijā [56].

75. Tiesa atkārtoti aplūkoja šo jautājumu spriedumā *Brogsitter* [57]. Šī sprieduma pamatā esošajā lietā privātpersona lūdza saviem līgumpartneriem atlīdzināt kaitējumu, atsaucoties tieši uz atbildību par neatļautu darbību, balstoties uz Vācijas tiesību normām par negodīgu konkurenci. Šajā kontekstā minētā privātpersona ir īpaši pārmeta līgumpartneriem, ka tie nav ievērojuši no viņu līguma izrietošo ekskluzivitātes principu. Tiesai tika uzdots jautājums par to, kā kvalificēt šīs prasības Briseles I regulas nozīmē.

76. Tiesa, kā atskaites punktu izvēloties argumentāciju spriedumā *Kalfelis* [58], saskaņā ar kuru "lietas, kas attiecas uz neatļautu darbību", aptver visas prasības, kuru mērķis ir noteikt atbildētāja atbildību un kuras nav saistītas ar "lietām, kas attiecas uz līgumu", uzskatīja – lai kvalificētu attiecīgās prasības kā ietilpstošas vienā vai otrā kategorijā, ir jāizvērtē, "vai tām neatkarīgi no to klasifikācijas valsts tiesībās ir *līgumisks raksturs*" [59].

77. Tiesa uzskatīja, ka tas tā ir tad, "ja pārmestā rīcība var tikt uzskatīta par tādu līgumsaistību neizpildi, kuras var tikt noteiktas, ņemot vērā līguma priekšmetu" [60], un ka "tāds *a priori* būs gadījums, ja līguma [..] interpretācija izrādītos būtiska, lai noteiktu [..] pārmestās rīcības tiesisko vai prettiesisko raksturu" [61]. Tādēļ valsts tiesai ir "ir jānosaka, vai [..] celto prasību mērķis ir atlīdzināt kaitējumu, kura cēlonis [62] var tikt pamatoti uzskatīts par līgumā [..] paredzēto tiesību un pienākumu pārkāpumu, kas tā ņemšanu vērā padarītu obligātu, lai atrisinātu prasību" [63].

78. Manuprāt, spriedums *Brogsitter* [64] iezīmē atkāpšanos no spriedumā *Kalfelis* [65] izmantotās pieejas. Proti, Tiesa, šķiet, ir mainījusi skatpunktu, veicot kvalifikāciju Briseles I regulas un Lugāno II konvencijas 5. panta 1. punktā un 5. panta 3. punktā paredzēto jurisdikcijas noteikumu mērķiem. Tā ir novirzījusies no kvalifikācijas, kuras sākumpunkts ir *materiāltiesiskais juridiskais pamats*, uz kuru ir balstījies prasītājs, un izmantojusi kvalifikāciju, kuras pamatā ir *fakti, uz kuriem ir balstīta prasība*. Šādas analīzes ietvaros, šķiet, nav nozīmes veidam, kādā prasītājs formulē šo prasību.

56 Atbilstoši šai pieejai šajā lietā dažādās *Arcadia* "*claims*" pret atbildētājiem pamatlietā balstās uz vairākiem pamatiem – *breach of fiduciary duty*, *conspiracy* utt., kuri ir jākvalificē atsevišķi. Šajā ziņā neatļauta darbība, ko veido *conspiracy*, attiecas, kā jau to esmu norādījis, uz vispārpiemērojama tiesiska pienākuma pārkāpumu, kas tātad ietilpst "lietu, kas attiecas uz neatļautu darbību", kategorijā. Turpretim neatļauta darbība, ko veido *breach of fiduciary duty*, ir pamats, kas ietilpst "lietu, kas attiecas uz līgumiem", kategorijā. Proti, atbildētāji pamatlietā bija brīvi uzņēmušies attiecīgās fiduciārās saistības attiecībā uz *Arcadia* (skat. šo secinājumu 39. punktu).

57 Spriedums, 2014. gada 13. marts (C-548/12, EU:C:2014:148).

58 Spriedums, 1988. gada 27. septembris (189/87, EU:C:1988:459, 17. punkts).

59 Spriedums, 2014. gada 13. marts, *Brogsitter* (C-548/12, EU:C:2014:148, 20. un 21. punkts) (mans izcēlums).

60 Spriedums, 2014. gada 13. marts, *Brogsitter* (C-548/12, EU:C:2014:148, 24. punkts). Šis punkts būtībā ir pārņemts atbildē 29. punktā un sprieduma rezolutīvajā daļā.

61 Spriedums, 2014. gada 13. marts, *Brogsitter* (C-548/12, EU:C:2014:148, 25. punkts).

62 Tiesa, šķiet, izmanto jēdzienu "cēlonis", atsaucoties nevis uz prasītāja minēto materiālo tiesību normu, kuru prasītājs izvirzījis sava prasījuma pamatošanai (nozīme, kādā šis jēdziens ir izmantots šo secinājumu 74. punktā), bet gan uz faktiem, kuri ir minēti prasībā.

63 Spriedums, 2014. gada 13. marts, *Brogsitter* (C-548/12, EU:C:2014:148, 26. punkts).

64 Spriedums, 2014. gada 13. marts (C-548/12, EU:C:2014:148).

65 Spriedums, 1988. gada 27. septembris (189/87, EU:C:1988:459).

79. Tomēr precīzs sprieduma *Brogsitter*[66] tvērums ir neskaidrs. Šajā ziņā *Arcadia* apgalvo, ka "*Brogsitter* tests" ir ietverts šī sprieduma 25. punktā – prasība "lietās, kas attiecas uz līgumiem" ir tad, kad ir *jāinterpretē līgumu, lai noteiktu pārmestās rīcības tiesisko vai prettiesisko raksturu*. Es piekrītu šim vērtējumam. Manuprāt, Tiesa vēlējās klasificēt kā "līgumsaistības" prasības, kas attiecas uz atbildību par neatļautu darbību, kuru pamatotība ir atkarīga no to līgumsaistību satura, kas saista lietas dalībniekus[67].

80. Turpretim atbildētāji pamatlietā uzskata, ka "*Brogsitter* tests" figurē minētā sprieduma 24. un 29. punktā: prasība ir "lietā, kas attiecas uz līgumiem" tad, kad pārmestā rīcība *var tikt uzskatīta par līgumsaistību pārkāpumu, proti, var veidot šo pārkāpumu* neatkarīgi no tā, vai prasītājs uz to atsaucas vai ne. Tādējādi nav jāizdibina, vai ir nepieciešams noskaidrot līgumsaistību saturu, lai spriestu par pārmestās rīcības tiesiskumu neatļautas darbības jomā, bet gan – vai pastāv varbūtēja korelācija starp šādu rīcību un šo saistību saturu. Kad, ņemot vērā faktus, minētā rīcība vienlaikus var veidot ārpuslīgumisku pārkāpumu un līgumsaistību neizpildi un attiecīgi prasītājs varētu atsaukties uz vienu vai otru, jurisdikcijas noteikšanas mērķiem nozīmīgāka ir līgumiskā kvalifikācija.

81. Tomēr šķiet, ka Tiesa dažos nesenākajos spriedumos ir interpretējusi spriedumu *Brogsitter*[68] tieši tāpat, kā atbildētāji pamatlietā. Konkrētāk, spriedumā *Holterman*, kurš, atgādinu, arī attiecas uz situāciju, kad viena un tā pati prasība par kaitējumu atlīdzību bija balstīta uz dažādiem juridiskajiem pamatiem, Tiesa nosprieda – lai noteiktu, vai šī prasība ir "lietās, kas attiecas uz līgumiem" vai "lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību", ir jāpārbauda tikai tas, vai pārmestā rīcība *var tikt uzskatīta par līgumsaistību neizpildi*[69]. Tomēr Tiesa tikai atkārtoti apstiprināja šo kritēriju, faktiski to nepiemērojot (vai nepaskaidrojot), tāpēc ir grūti pārliecināties par to, kādu nozīmi Tiesa bija iecerējusi tam sniegt.

82. No visa iepriekš minētā, manuprāt, izriet, ka Tiesas judikatūra ir vismaz neskaidra attiecībā uz veidu, kā atbildību sakrišanas gadījumā ir jāpiemēro Briseles I regulas un Lugāno II konvencijas 5. panta 1. punkts un 5. panta 3. punkts. Būtu lietderīgi, ja Tiesa precizētu savu nostāju šajā ziņā.

83. Manuprāt, lai nodrošinātu sasaisti starp Briseles I regulas un Lugāno II konvencijas 5. panta 1. punktu un 5. panta 3. punktu, ņemot vērā šiem instrumentiem raksturīgos tiesiskās drošības, paredzamības un pareizas tiesvedības mērķus, būtu vēlams izmantot no sprieduma *Kalfelis*[70] izrietošo loģiku un kvalificēt prasību kā "līgumisku" vai [tādu, kas celta] "lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību" atkarībā no materiāltiesiskā pamata, uz kuru atsaucas prasītājs. *A minima* Tiesai būtu jāizmanto sprieduma *Brogsitter*[71] šaura interpretācija, kas izklāstīta šo secinājumu 79. punktā. Citiem vārdiem sakot, ja prasība, kas celta starp līgumpartneriem, ir balstīta nevis uz saistību, kas izriet no līguma, bet uz ārpuslīgumisko civiltiesisko atbildību, un lai lemtu par pārmestās rīcības tiesiskumu, nešķiet nepieciešams noteikt līgumsaistību saturu, tai būtu jāietilpst minēto instrumentu 5. panta 3. punkta tvērumā[72].

66 Spriedums, 2014. gada 13. marts (C-548/12, EU:C:2014:148).

67 Līdzīgai izpratnei skat. ģenerāladvokāta P. Krusa Viljalona secinājumus lietā *Holterman Ferho Exploitatie* u.c. (C-47/14, EU:C:2015:309, 48. punkts), kā arī ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumus lietā *Granarolo* (C-196/15, EU:C:2015:851, 14. un 18. punkts). Ģenerāladvokāts P. Kruss Viljalons secinājumos piedāvāja piemērot šo testu 5. iedaļai.

68 Spriedums, 2014. gada 13. marts (C-548/12, EU:C:2014:148).

69 Spriedums *Holterman*, 32. un 71. punkts, atsaucoties uz 2014. gada 13. marta sprieduma *Brogsitter* (C-548/12, EU:C:2014:148) 24.–27. punktu. Lai gan Tiesa ir atsaukusies uz šiem četriem punktiem, tā galu galā ir aplūkojusi tikai pirmo. Skat. arī spriedumu, 2016. gada 14. jūlijs, *Granarolo* (C-196/15, EU:C:2016:559, 21. punkts).

70 Spriedums, 1988. gada 27. septembris (189/87, EU:C:1988:459, 20. punkts).

71 Spriedums, 2014. gada 13. marts (C-548/12, EU:C:2014:148).

72 Saskaņā ar šo pieeju *Arcadia* prasības, ciktāl tās ir balstītas uz neatļautu darbību *conspiracy*, ietilptu šajā kategorijā, pieņemot, ka 5. iedaļa nav piemērojama. Patiešām, nav nepieciešams noteikt to līgumsaistību saturu, kuras atbildētājus pamatlietā saista ar *Arcadia*, lai spriestu, ka šāda pārkāpuma izdarīšana ir prettiesiska.

84. Protams, es pieņemu, ka noteikt jurisdikciju, balstoties uz prasītāja izvirzīto materiāltiesisko pamatu, zināmā mērā tiek pieļauts *forum shopping*, jo prasītājs zināmā mērā var izvēlēties tiesu, atsaucoties uz atbilstošām tiesību normām. Turklāt viena un tā pati kaitējumu radījusī rīcība, kuru prasītājs aplūko no dažādu tiesisko pamatu skatpunkta, teorētiski varētu attiekties uz dažādu tiesu jurisdikciju, kas attiecīgi radītu tiesvedības fragmentācijas risku. Šajā kontekstā tāds risinājums, ko piedāvā atbildētāji pamatlietā, izslēgtu šādu *forum shopping* un ļautu koncentrēt no līgumsaistībām izrietošo strīdu izskatīšanu līgumiskajā jurisdikcijā.

85. Tomēr problēmas, kuras iepriekš esmu uzsvēris, nepieciešams relativizēt. Paši Lugāno II konvencijas un Briseles I regulas autori ir atļāvuši zināmu *forum shopping*, sniedzot prasītājam jurisdikcijas izvēles iespējas. Atbildību sakritības gadījumā gan līgumiskajai, gan ārpuslīgumiskajai jurisdikcijai ir cieša saikne ar strīdu, un šie instrumenti *neparedz hierarhiju starp abu veidu tiesām*. Attiecībā uz tiesvedības fragmentācijas risku, kā pati Tiesa ir norādījusi spriedumā *Kalfelis*[73], prasītājs vienmēr var celt savu prasību atbildētāja domicila tiesā atbilstoši minēto instrumentu 2. pantam, un attiecīgi šīs tiesas jurisdikcijā būtu izlemt visu prasību kopumā.

86. Es arī atzīstu, ka no svara ir praktiskas dabas jautājums. Proti, lai gan dažās tiesību sistēmās, tostarp Anglijas tiesību sistēmā, prasītājiem ir jāievēro *strict pleading* noteikumi, saskaņā ar kuriem viņiem savā prasības pieteikumā ir jānorāda ne vien fakti un prasības priekšmets, bet arī tiesiskie pamati, uz ko viņi balstās, citās, tostarp Francijas, tiesību sistēmās prasītājiem šāds pienākums nav noteikts. Tomēr arī šeit ir nepieciešams zināms relatīvisms. Fakts, ka prasītājam nav jānorāda tiesiskais pamats, uz ko viņš balstās, nenozīmē, ka tas nav jāņem vērā tad, ja viņš to ir darījis.

87. Neraugoties uz šiem apsvērumiem, manu nostāju galvenokārt pamato prasība par jurisdikcijas noteikumu vienkāršību. Atgādināšu, ka tiesiskās drošības mērķis prasa, lai valsts tiesa, kurā celta prasība, varētu viegli lemt par savu jurisdikciju, nebūdama spiesta veikt lietas pārbaudi pēc būtības[74].

88. Šajā ziņā, padarot jurisdikciju atkarīgu no prasītāja izvirzītā materiāltiesiskā pamata (vai saistības), tiesai, kurā prasītājs vērsies, tiek piedāvāts vienkāršs princips – kā esmu norādījis, tieši šī saistība tiesai būs jākvalificē kā "līgumiska" vai kā "neatļauta darbība" Briseles I regulas vai Lugāno II konvencijas nozīmē. Un otrādi – pieprasīt tiesai, lai tā kvalificē prasību atkarībā no faktiem, proti, vai pastāv kāds līgumisks pārkāpums, uz kuru prasītājs būtu varējis balstīties prioritāri, būtiski sarežģītu tās uzdevumu. Kā apgalvo *Arcadia*, tas nozīmētu, ka tiesai ir jāizvirza hipotēzes par veidu, kā lieta *varētu tikt izskatīta*. Jurisdikcijas pārbaudes posmā pārbaudīt varbūtēju atbilstību starp pārmesto rīcību un līgumsaistību saturu ne vienmēr ir vienkārši. Ļoti daudzos gadījumos tiesai šajā posmā būtu īpaši apgrūtinoši noteikt vai pat iztēloties šo saistību saturu; šim nolūkam būtu jākonstatē piemērojamās tiesību normas, kuras noteiktu ne vien līguma interpretācijas metodi – kas ir būtiska tā satura noteikšanai –, bet arī visas sekas (*implied terms*), kuras šīs normas paredz šī veida līgumam. Šīs grūtības varētu mazināt jurisdikcijas normu paredzamību.

89. Turklāt vēlos atgādināt, ka principā tiesai, kurā celta prasība, ir jāspēj noteikt savu jurisdikciju *vienīgi uz prasītāja apgalvojumu pamata*[75]. Un otrādi – uzlikt tiesai pienākumu veikt vispārēju faktu izvērtējumu nozīmētu, ka praksē atbildētājs varētu izvairīties no Briseles I regulas un Lugāno II konvencijas 5. panta 3. punktā ietvertajiem jurisdikcijas noteikumiem "lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību", vienkārši atsaucoties uz līguma esamību starp pusēm un iespējamo saistību starp pārmesto rīcību un līgumā ietvertajam saistībām[76].

73 Spriedums, 1988. gada 27. septembris (189/87, EU:C:1988:459, 20. punkts).

74 Spriedumi, 1997. gada 3. jūlijs, *Benincasa* (C-269/95, EU:C:1997:337, 27. punkts), un 2015. gada 28. janvāris, *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, 61. punkts).

75 Skat. spriedumu, 2015. gada 28. janvāris, *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, 62. punkts).

76 Pēc analoģijas skat. spriedumu, 1982. gada 4. marts, *Effer* (38/81, EU:C:1982:79, 7. punkts).

90. Visbeidzot – vēlreiz atgādināšu, ka "lietās, kas attiecas uz līgumiem" Briseles I regulas un Lugāno II konvencijas 5. panta 1. punkta izpratnē un izņemot minētā punkta b) apakšpunktā paredzētos īpašos līgumus, jurisdikcija ir piešķirta *attiecīgās saistības izpildes vietas* tiesai. Tomēr es šaubos par šī noteikuma īstenošanu gadījumā, ja prasītāja prasība nav tieši balstīta uz konkrētu līgumsaistību, taču šī prasība jebkurā gadījumā būtu jāklasificē kā "līgumiska", ņemot vērā lietas faktus.

*2. Šo jautājumu attiecināšana uz 5. iedaļu*

91. Šādi, kā es to iepriekš esmu norādījis, problemātika, kas skar prasības saistībā ar neatļautu darbību, ko savā starpā ceļ līgumslēdzēji, manuprāt, mudina sniegt citu atbildi attiecībā uz 5. iedaļu.

92. Šajā ziņā, ņemot vērā valodnieciskās atšķirības starp Lugāno II konvencijas 18. panta 1. punkta un Briseles I regulas vācu, angļu un franču valodas versijām [77], galvenokārt ir jāpievērš uzmanība šo instrumentu sistēmai un aizsardzības mērķim, ko tiek mēģināts sasniegt ar 5. iedaļu [78].

93. Tomēr šo instrumentu minētās iedaļas autonomais un imperatīvais raksturs, kā arī šis mērķis, manuprāt, prasa, lai darba devējs nevarētu apiet minēto iedaļu, vienkārši formulējot savu prasību kā tādu, kas ietilpst neatļautu darbību jomā [79]. Šajā kontekstā darba devējam nedrīkstētu būt izvēle. Pretējā gadījumā šī pati iedaļa zaudētu jebkādu lietderīgo iedarbību [80]. Šie elementi šajā lietā liek svērties par labu kvalifikācijai, kas balstīta nevis uz prasītāja izvirzītajiem materiāltiesiskajiem pamatiem, bet gan uz lietas faktiem.

94. Līdz ar to es uzskatu, ka prasība ir celta "lietās, kas attiecas uz atsevišķiem darba līgumiem", 5. iedaļas nozīmē tad, kad, ņemot vērā faktus, pastāv zināma materiālā saikne starp šo prasību un šādu "līgumu". Tā tas ir gadījumā, kad prasība ir saistīta ar strīdu, *kas radies darba attiecību kontekstā*, neatkarīgi no tā, vai prasītājs ir vai nav balstījis savu prasību uz minēto "līgumu", un nav nozīmes tam, vai būtu vai nebūtu nepieciešams interpretēt līgumsaistību saturu, lai spriestu par prasības pamatotību. Šis nosacījums ir jāvērtē plaši. Citiem vārdiem sakot, ja vien šis nosacījums ir izpildīts, pat pretenzijas, kas balstītas uz ārpuslīgumisko civiltiesisko atbildību (piemēram, *Arcadia* "*conspiracy claim*"), kas principā ietilptu Briseles I regulas vai Lugāno II konvencijas 5. panta 3. punkta tvērumā, attiecas uz 5. iedaļu [81].

77 Proti, lai gan divu pēdējo versiju formulējums ir samērā plašs ("*in matters relating to individual contracts of employment*"; "*en matière de contrat individuel de travail*"), pirmās versijas formulējums ir daudz šaurāks ("[*b*] *ilden ein individueller Arbeitsvertrag individuellen Arbeitsvertrag oder Ansprüche aus einem Vertrag den Gegenstand des Verfahrens*").

78 Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2013. gada 30. maijs, *Genil 48* un *Comercial Hostelera de Grandes Vinos* (C-604/11, EU:C:2013:344, 38. punkts un tajā minētā judikatūra). Tiesa uzsvēra, ka šis aizsardzības mērķis jāņem vērā, interpretējot 5. iedaļas normas. Skat. spriedumu, 2012. gada 19. jūlijs, *Mahamdia* (C-154/11, EU:C:2012:491, 60. punkts).

79 "Tiesvedības dalībnieku stratēģiskās spēles", kuras izraisītu šāda pieeja, ir īpaši izteiktas, ja, kā šajā lietā, prasītājs sākotnēji atsaucas uz līguma pārkāpumu, bet pēc tam groza savu pieteikumu, izņemot no tā visus ar līgumiem saistītos aspektus.

80 Anglijas un Velsas tiesas šajā ziņā ir taisījušas ļoti izsmeļošus spriedumus. Sākotnēji *High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court)* (Augstā tiesa (Anglija un Velsa), Kanclera kompetences lietu departaments (Komerclietu palāta)) lietā *Swithenbank Foods Ltd*. pret *Bowers*, tiesnesis *McGonigal* [(2002) 2 All ER (Comm) 974, 24.–26. punkts] nosprieda, ka 5. iedaļa ir piemērojama tikai gadījumos, kad darba devējs pamato savu prasību pret darba ņēmēju, balstoties uz darba līgumu. *Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division)* (Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa), (Civillietu palāta)) savā spriedumā *Alfa Laval* [(2012) EWCA Civ 1569, 24. un 25. punkts] novirzījās no šī sprieduma tieši tāpēc, lai nepieļautu šīs iedaļas noteikumu apiešanas risku un veicinātu visaptverošu un uz strīda būtību koncentrētu pieeju.

81 Tajā pašā nozīmē skat. Hess, B., Pfeiffer, T., un Schlosser, P., *The Brussels I Regulation 44/2001: Application and Enforcment in the EU* (*Heidelberg* ziņojums), C. H. Beck, Minhene, 2008, 356.–359. punkts; Merrett, L., "Jurisdiction Over Individual Contracts of Employment", no: Dickinson, A., un Lein, E. (izd.), *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, Oksforda, 2015, 242.–243. lpp.; Grušić, U., minēts iepriekš, 92. lpp.; Baker Chiss, C., minēts iepriekš, 49. un 50. punkts. Fakts, ka prasība būtu varējusi tikt balstīta uz līgumsaistību pārkāpumu, šajā ziņā ir noderīga norāde. Tomēr šeit nav runa par testu kā tādu, ņemot vērā tā sarežģītību, kā tas ir uzsvērts šo secinājumu 88. punktā.

95. Konkrētāk, attiecībā uz iesniedzējtiesas jautājumu pamatā esošo problemātiku, proti, prasību par kaitējuma atlīdzību, ko darba devējs ir cēlis pret darba ņēmēju, uzskatu, ka šī prasība attiecas uz 5. iedaļu, ja, kā Tiesa to ir nospriedusi lietā *Holterman*, darba devējs balstās uz *apgalvotajiem pārkāpumiem, kurus darba ņēmējs izdarījis, pildot savus pienākumus* [82].

96. Tomēr neuzskatu, ka ar to šis jautājums būtu izsmelts. Proti, ja ir situācijas, kurās apgalvotais pārkāpums skaidri attiecas uz darba ņēmējam noteikto pienākumu pildīšanu, un otrādi – situācijas, kurās šiem pārkāpumiem nav nekāda sakara ar šiem pienākumiem [83], pastāv arī daudz "pelēko zonu". Tā tas ir gadījumā, kad darbinieks, izdarot strīdīgo pārkāpumu, nav rīkojies, lai pildītu savus pienākumus, tomēr šo pārkāpumu uz tiem var attiecināt, balstoties uz laika, vietas vai citu saikni [84]. Vai tādējādi būtu jādetalizē iepriekšējā punktā izklāstītais tests?

97. Es tā neuzskatu. Manuprāt, ja materiālajās tiesībās ir iespējams izvēlēties detalizētāku pieeju, nosakot darba ņēmēja atbildības nosacījumus, būtu nelietderīgi sarežģīt analīzi jurisdikcijas noteikšanas mērķiem. Jāatgādina, ka šajā jautājumā iesniedzējtiesai ir jāspēj viegli pieņemt lēmumu, neveicot padziļinātu faktu analīzi.

98. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu izslēgt no 5. iedaļas tvēruma tikai tās darba devēja prasības pret darba ņēmēju, kas attiecas uz kaitējumu radījušo rīcību, bet ne ar vienu objektīvu apstākli – vietu, laiku, veidu vai rezultātu – nav saistītas ar darba ņēmēja pildītajiem pienākumiem [85].

99. Šī interpretācija nav atspēkojama ar *Arcadia* argumentu, saskaņā ar kuru atbilstoši Tiesas judikatūrai īpašās jurisdikcijas normas ir interpretējamas šauri un tās nevar interpretēt ārpus tajās paredzētajām hipotēzēm [86].

100. Proti, manuprāt, šī judikatūra vienkārši nozīmē, ka nav iespējams neņemt vērā šo īpašo normu skaidro formulējumu, pat ja tas būtu saskaņā ar aizsardzības mērķi, kuru tās tiecas sasniegt.

101. Manis piedāvātā interpretācija nekādā veidā nenovirzās no Lugāno II konvencijas 18. panta 1. punkta noteikumiem, kuru nozīme turklāt šajā ziņā ir relatīva, ņemot vērā iepriekš norādītās valodu versiju atšķirības. Situācijā, kurā darba ņēmējs nodara kaitējumu savam darba devējam, darba attiecības parasti ir noteicošais konteksta elements. Šo attiecību rezultātā darba ņēmējs atradīsies vietā, kurā ir izdarīts pārkāpums, piemēram, darba devēja telpās, vai arī viņam būs pieejami līdzekļi, lai to izdarītu, piemēram, piekļuve darba devēja konfidenciālai informācijai. Īsāk sakot, izņemot gadījumus, kad ir izslēgta jebkāda piesaiste darbinieka pienākumiem, starp darba devēja prasību par kaitējuma atlīdzību un pienākumiem, kuri izriet no "atsevišķā darba līguma", pastāv materiālā saikne, kas ir pietiekama, lai pamatotu to, ka šī prasība attiecas uz minētajiem "līgumiem", kā tas ir paredzēts šajās tiesību normās.

82 Spriedums *Holterman*, 49. punkts. Tā kā vienai un tai pašai personai var būt vairāki pienākumi uzņēmumā, ir jāaplūko tie pienākumi, kas tiek pildīti darba attiecību ietvaros.

83 Šeit var pretnostatīt divas galējas hipotēzes. No vienas puses – kravas automašīnas šoferis, kas piegādes laikā izraisa avāriju, reibumā vadot uzņēmuma kravas automašīnu. No otras puses – šoferis, kas izraisa avāriju, nodarot kaitējumu darba devējam, vadot savu personisko automašīnu atvaļinājuma dienā ārpus darba laika.

84 Es aplūkoju gadījumus, kad pārkāpums veikts darba laikā vai darba vietā vai ir varējis notikt vienīgi darba pienākumu dēļ, vai arī kura veikšanu tie ir atvieglojuši.

85 Situācijā, kad darba ņēmējs veic savus pienākumus kā darba ņēmējs un citus pienākumus citā statusā, ir jāpārbauda, uz kādiem pienākumiem attiecas apgalvotais pārkāpums – 5. iedaļa būs piemērojama tikai tad, ja pienākumi ir pildīti darba ņēmēja statusā.

86 Skat. it īpaši spriedumus, 1988. gada 27. septembris, *Kalfelis* (189/87, EU:C:1988:459, 19. punkts); 2005. gada 20. janvāris, *Engler* (C-27/02, EU:C:2005:33, 43. punkts), kā arī 2008. gada 22. maijs, *Glaxosmithkline* un *Laboratoires Glaxosmithkline* (C-462/06, EU:C:2008:299, 28. punkts).

102. Šī interpretācija arī nav atspēkojama ar *Arcadia* argumentu, saskaņā ar kuru tikai prasība "lietās, kas attiecas uz līgumiem" Lugāno II konvencijas un Briseles I regulas 5. panta 1. punkta izpratnē, var ietilpt "atsevišķo darba līgumu jomā" 5. iedaļas normu mērķiem. Protams, "atsevišķs darba līgums" ir līgumu kategorija, kas ietilpst "lietās, kas attiecas uz līgumiem". No šāda viedokļa šī iedaļa ir *lex specialis* attiecībā uz minēto 5. panta 1. punktu. Tomēr šis konstatējums neliedz izvērtēt saikni starp prasību un "līgumu" plašākā veidā minētās iedaļas ietvaros, ja tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu minētās iedaļas imperatīvo raksturu.

103. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz pirmo un trešo jautājumu atbildēt, ka prasība, ko darba devējs ir cēlis pret darba ņēmēju, ir "lietās, kas attiecas uz" atsevišķiem darba līgumiem Lugāno II konvencijas 18. panta 1. punkta nozīmē gadījumos, kad tā attiecas uz strīdu, *kas radies darba attiecību kontekstā*, neatkarīgi no materiāltiesiskajiem pamatiem, uz kuriem prasītājs ir balstījis savu prasību. It īpaši prasība par kaitējuma atlīdzināšanu, ko darba devējs ir cēlis pret darba ņēmēju, ietilpst 5. iedaļā, ja pārmestā rīcība faktiski attiecas uz darba ņēmēja veiktajiem pienākumiem.

### *D. Par "darba devēja" jēdzienu, it īpaši sabiedrību grupas ietvaros (ceturtais jautājums)*

104. Atgādināšu, ka tiesvedību pret atbildētājiem pamatlietā Anglijas un Velsas tiesās ir uzsākusi *Arcadia London*, *Arcadia Singapore* un *Arcadia Switzerland*, kā arī vienīgais grupas akcionārs *Farahead*. Tomēr ieinteresētajām personām materiālo tiesību izpratnē bija darba līgums tikai ar vienu *Arcadia* sabiedrību, kuras identitāte laika gaitā ir mainījusies. Tādējādi ar savu ceturto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai prasības, ko pret darba ņēmēju cēlusi persona, kas materiālo tiesību izpratnē nav viņa darba devējs (līdzīgi kā izskatāmajā lietā pārējās grupas sabiedrības, kas nav darba devējas), var ietilpt 5. iedaļas tvērumā un, ja tas tā ir, ar kādiem nosacījumiem.

105. Protams, arī šajā ziņā nebūtu jāatbild uz šo jautājumu, ja Tiesa, kā es to ierosinu, uzskatītu, ka atbildētājiem pamatlietā nebija "atsevišķu darba līgumu" 5. iedaļas izpratnē ne ar vienu no *Arcadia* sabiedrībām. Tādējādi arī uz šo jautājumu es atbildu pakārtoti, pieņemot, ka attiecīgās personas ir "darba ņēmēji" šo tiesību normu izpratnē.

106. Šādi precizējot, prasība atbilstoši 5. iedaļas normām ietilpst šīs iedaļas tvērumā tikai tad, ja to ir cēlusi kāda no "atsevišķā darba līguma" pusēm – darba ņēmējs vai darba devējs – pret otru pusi. Šajā kontekstā darba devējs parasti ir fiziska vai juridiska persona, kam darba ņēmējs zināmu laiku tās labā un tās vadībā pilda pienākumus, par kuriem šī persona maksā atalgojumu.

107. Turpretim prasība, ko pret darba ņēmēju vai darba devēju cēlusi trešā persona, kura nav šāda "līguma" puse, vai prasība, ko viena no šīm pusēm cēlusi pret šādu trešo personu, neietilpst minētās iedaļas tvērumā. Tomēr ir jāņem vērā divas nianses, it īpaši sabiedrību grupu gadījumā.

108. Pirmkārt, kā jau esmu norādījis saistībā ar otrā prejudiciālā jautājuma izvērtējumu, autonoma "atsevišķa darba līguma" kvalifikācija un – šajā ziņā – pakļautības saiknes kritērijs ļauj uzskatīt, ka sabiedrībai, ar kuru darba ņēmējs nav noslēdzis līgumu materiālo tiesību izpratnē, tomēr ir šāds "līgums" ar viņu. Sabiedrību grupas ietvaros tāda darba ņēmēja "darba devējs", kuram formāli ir darba līgums ar sabiedrību A, var būt sabiedrība B vai pat abas šīs sabiedrības, atkarībā no tā, kura faktiski īsteno vadības pilnvaras [87].

109. Otrkārt, ja saskaņā ar šo kritēriju darbiniekam ir "atsevišķs darba līgums" tikai ar sabiedrību A, bet prasību tiesā pret viņu cēlusi sabiedrība B, 5. iedaļas aizsardzības mērķis pamato pieeju, kas atspoguļo lietas faktisko situāciju – ja sabiedrības B prasība attiecas uz darba ņēmēja rīcību, ko tas ir veicis, pildot ar sabiedrību A noslēgto "līgumu", tad sabiedrība B arī būtu jāuzskata par "darba devēju" Lugāno II konvencijas 20. panta 1. punkta izpratnē. Kā vienas grupas sabiedrībām tām būtu jāpiemēro

87 Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2011. gada 15. decembris, *Voogsgeerd* (C-384/10, EU:C:2011:842, 59.–65. punkts).

tādi paši ierobežojumi attiecībā uz jurisdikciju [88]. Pretējā gadījumā baidos, ka arī šeit tas varētu starptautiskiem darba devējiem zināmā mērā atvieglot 5. iedaļas normu apiešanu. Tā kā starp šīm abām sabiedrībām pastāv organiska un ekonomiska saikne un otrā ir ieinteresēta līguma pienācīgā izpildē, tas nebūtu pretrunā tiesiskās drošības mērķim [89]. Tas tostarp ļautu pienācīgi izvairīties no daudzu tiesu jurisdikcijas attiecībā uz vienām un tām pašām darba attiecībām un tādējādi nodrošinātu pareizu tiesvedību.

110. Ņemot vērā iepriekš minēto, ierosinu Tiesai uz ceturto jautājumu atbildēt, ka gadījumā, kad sabiedrību grupas ietvaros darba ņēmējam ir darba līgums materiālo tiesību nozīmē ar konkrētu sabiedrību, bet prasību tiesā pret viņu ir cēlusi cita sabiedrība, šī otrā sabiedrība var tikt uzskatīta par darba ņēmēja "darba devēju" saskaņā ar 5. iedaļas normām, ja:

– darba ņēmējs faktiski pilda savus pienākumus otrās sabiedrības labā un vadībā vai

– otrā sabiedrība ir cēlusi prasību pret darba ņēmēju saistībā ar darbību, kas veikta, pildot viņa līgumu ar pirmo sabiedrību.

## V. Secinājumi

111. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz *Supreme Court of the United Kingdom* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumu atbildēt šādi:

1) Konvencijas par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās, kura parakstīta 2007. gada 30. oktobrī un kuras noslēgšana Kopienas vārdā ir apstiprināta ar Padomes 2008. gada 27. novembra Lēmumu 2009/430/EK ("Lugāno II konvencija") 18. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādā nozīmē, ka sabiedrības vadītājs, kuram ir pilnīga kontrole un autonomija attiecībā uz viņa pārstāvētās sabiedrības darbības ikdienas pārvaldību un savu paša pienākumu izpildi, nav pakļauts šai sabiedrībai un attiecīgai viņam ar to nav "atsevišķa darba līguma" šīs tiesību normas nozīmē. Fakts, ka šīs sabiedrības akcionāriem ir tiesības atsaukt šo vadītāju, neliek apšaubīt šo interpretāciju.

2) Prasība, ko darba devējs ir cēlis pret darba ņēmēju, ir [celta] "lietās, kas attiecas uz" atsevišķu darba līgumu Lugāno II konvencijas 18. panta 1. punkta izpratnē tad, kad tā attiecas uz strīdu, *kas radies darba attiecību kontekstā*, neatkarīgi no materiāltiesiskajiem pamatiem, uz kuriem darba devējs ir balstījis savu prasību. Konkrētāk, prasība par kaitējuma atlīdzināšanu, ko darba devējs ir cēlis pret darba ņēmēju, ietilpst šīs konvencijas II sadaļas 5. iedaļas tvērumā, ja saskaņā ar faktiskajiem apstākļiem pārmestā rīcība attiecas uz darba ņēmēja veiktajiem pienākumiem.

3) Gadījumā, kad sabiedrību grupas ietvaros darba ņēmējam ir darba līgums materiālo tiesību nozīmē ar konkrētu sabiedrību, bet prasību tiesā pret viņu ir cēlusi cita sabiedrība, šī otrā sabiedrība var tikt uzskatīta par darba ņēmēja "darba devēju" saskaņā ar Lugāno II konvencijas II sadaļas 5. iedaļas normām, ja:

   – darba ņēmējs faktiski pilda savus pienākumus otrās sabiedrības labā un vadībā vai

   – otrā sabiedrība ir cēlusi prasību pret darba ņēmēju saistībā ar darbību, kas veikta, pildot viņa līgumu ar pirmo sabiedrību.

88 Šajā nozīmē skat. *Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division)* (Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa) (Civillietu palāta)) spriedumus *Samengo-Turner* pret *J & H Marsh & McLennan (Services) Ltd*, [2007] EWCA Civ 732, 32.–35. punkts, un *James Petter* pret *EMC Europe Limited, EMC Corporation*, [2015] EWCA Civ 828, 20. un 21. punkts.

89 Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2003. gada 10. aprīlis, *Pugliese* (C-437/00, EU:C:2003:219, 23. un 24. punkts).